

# Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

## „PACE PE PĂMÎNT”

— A 47-a Conferință teologică interconfesională —

### TELEGRAMĂ

Excelenței Sale

Domnului NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele Republicii Socialiste România

Președintele Frontului Democrației

și Unității Socialiste

Mult stimate Domnule Președinte,

În numele cultelor din România, pe care le-am reprezentat la cea de a 47-a Conferință teologică interconfesională, cu tema „PACE PE PĂMÎNT”, în zilele de 22 și 23 mai 1986, Vă rugăm să ne permiteți, mult stimate Domnule Președinte, să reafirmăm adevărată noastră deplină la întreaga politică a Statului nostru, promovată cu clarviziune și realism de către Domnia Voastră, pentru propășirea Patriei și bunăstarea poporului român, pentru pace și bună conlucrare cu toate popoarele lumii. Totodată Vă exprimăm și cu acest prilej mulțumirile noastre profunde pentru condițiile de care toate cultele din România se bucură, ca urmare a politicii înțelepte a Domniei Voastre, pentru desfășurarea activității lor.

Într-o deplină unitate de cuget și simțire cu întregul nostru popor, exprimăm totală adevărată deplină la Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și Declarația Marii Adunări Naționale, cu privire la Anul Internațional al Păcii, la ideile cuprinse în strălucita dumneavoastră cuvântare cu prilejul marelui eveniment jubiliar al poporului român din 8 mai 1986, noi, reprezentanții cultelor ne însușim cu entuziasm aceste programe de acțiune și împreună cu întregul popor ne vom intensifica strădaniile în activitatea noastră de slujire a binelui și a păcii.

Dând glas sentimentelor noastre de adânc respect și prețuire pentru neobositele strădani pe care le depuneți în slujba apărării și consolidării păcii mondiale, ne exprimăm mândria patriotică de a fi cetățeni unei țări care ocupă un loc de frunte între națiunile care luptă pentru realizarea unei lumi fără arme și războaie, pentru asigurarea vieții pe pământ.

Insufleții de inflăcările Dumneavoastră chemări pentru pace și dezarmare, exprimând deplină adevărată deplină la Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și Declarația Marii Adunări Naționale, cu privire la Anul Internațional al Păcii, la ideile cuprinse în strălucita dumneavoastră cuvântare cu prilejul marelui eveniment jubiliar al poporului român din 8 mai 1986, noi, reprezentanții cultelor ne însușim cu entuziasm aceste programe de acțiune și împreună cu întregul popor ne vom intensifica strădaniile în activitatea noastră de slujire a binelui și a păcii.

Având un mobilizator exemplu în consecvența și eroica activitate a Domniei Voastre. Vă asigurăm, mult Stimate Domnule Președinte că, dedicată cu abnegație și devotament idealurilor poporului român, nu vom precupeți nici un efort pentru a sprijini, cu mijloacele noastre specifice, pacea și liniștea lumii, că ne vom aduce contribuția la cauza progresului general, la edificarea unei societăți tot mai prospere, pentru o lume fără războaie, pentru salvarea vieții pe Pământ.

Participanții la cea de a 47-a  
Conferință teologică interconfesională

București, 23 mai 1986



Către

Consiliul Național al Frontului Democrației  
și Unității Socialiste

În ziua de 23 mai 1986 a avut loc la București cea de a 47-a Conferință teologică interconfesională a cultelor din România cu tema „Pace pe pământ”.

Participanții la conferință au dezbătut Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste adresată partidelor și organizațiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și Canada, de pe alte continente, precum și Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la Anul Internațional al Păcii.

Ei și-au exprimat deplină adevărată deplină la aceste documente care exprimă gândurile și voința întregului nostru popor, a tuturor cetățenilor țării indiferent de convingerile lor filozofice sau religioase.

Sintem mândri că în acest moment, când cursa aberantă a înarmărilor și indeosebi a celei nucleare, sporește în fiecare zi primejdiile unei conflagrații la scară planetară, cu urmări catastrofale pentru destinele civilizației, președintele României socialiste, Nicolae Ceaușescu a subliniat din nou necesitatea vitală ca toți oamenii de bună credință să acționeze acum, pînă nu este prea târziu, pentru salvarea bunăstării lumii și a vieții pe pământ.

Așa cum se spune în cuvîntarea președintelui statului nostru la recenta Plenară a Frontului Democrației și Unității Socialiste, în Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și în Declarația Marii Adunări Naționale cu privire la Anul Internațional

(Continuare în pag. a 2-a)

În zilele de 22—23 mai 1986 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din București, a 47-a Conferință teologică interconfesională, la care au participat ierarhi ai Bisericii noastre, membri ai Sf. Sinod, conducători și reprezentanți ai altor culte, cadre didactice de la Institutele Teologice Universitare din București, Sibiu și Cluj-Napoca, rectorul și prorectorul Institutului Teologic romano-catolic din Alba Iulia, consilierii patriarhali, vicari administrativi și consilieri de la unele centre eparhiale din Patriarhia Română, directorii seminarilor noastre teologice, redactorii de la revistele bisericești etc.

Lucrările au fost deschise de P. S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Tîrgovișteanul, rectorul Institutului Teologic Universitar din București.

Avînd ca temă generală: „Pace pe pământ” conferința în prima sa parte, a fost condusă de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cînd s-a dat citire celor trei referate. Primul dintre acestea s-a intitulat „Slavă lui Dumnezeu și pace pe pământ” și a fost susținut de P. C. pr. prof. Alexe Ștefan de la Institutul Teologic Universitar din București. Titlul referatului este de fapt tema celei de-a IV-a Adunări generale a Conferinței Bisericilor Europene care va avea loc între 4—12 septembrie 1986 la Universitatea din Stirling—Scoția și care „va trebui să se încadreze în noua viziune cu privire la apărarea păcii și a vieții pe pământ, viziune marcată puternic de Anul Internațional al Păcii”, după cum a subliniat referentul. Puternic ancorată în Sf. Scriptură și Sf. Părinți, a fost expusă apoi învățătura Bisericii noastre asupra temei menționate.

Al doilea referat: „Fie voia Ta, precum în cer și pe pământ” a fost lucrat de d-l prof. Zoltán Gálffy de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca și a fost citit de d-l prof. Árpád Péntek, rectorul aceluiași Institut, referat care s-a ocupat de voința lui Dumnezeu, care, în ipostaza ei concretă, ne apare în Decalog, în istoria poporului evreu, în viața Mîntuitorului Iisus Hristos, în învățătura Bisericii. Referatul a aprofundat totodată realizarea în viața noastră a voinței lui Dumnezeu, voință care implică înfăptuirea dreptății în lume, a unității și comunității, a dragostei, care obligă la respectarea și promovarea vieții, și deci a păcii între oameni și popoare, „problemă arzătoare a zilelor noastre”, găsirea unui modus vivendi constituind „imperativul categoric al erei noastre”.

Al treilea referat s-a intitulat: „Integritatea creației. Probleme ecologice în lumina simbolului biblic al creației”, susținut de P. C. pr. asist. Nicolae Dura de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, referat care, bazat pe o bogată documentare, bine sintetizat și frumos expus, s-a ocupat de aspecte și cauze ale crizei ecologice, cea mai gravă constituind-o „poluarea nucleară”, de integritatea creației în lumina Revelației divine și temeiurile responsabilității noastre față de aceasta, cît și de atitudinea Bisericii față de integritatea creației și angajarea ei în

Redacția

(Continuare în pag. a 2-a)

## În Africa printre creștini

În nordul Africii creștinismul datează din vremea apostolilor. Am putea spune că, într-un fel, e și mai vechi, pentru că Mîntuitorul a fost dus în Egipt îndată după naștere, ca să scape de ucidera pruncilor pusă la cale de Irod. Africa ne-a dat mari teologi și mari oameni duhovnicești. Clement Alexandrinul, Origen, Augustin, Antonie cel Mare, Macarie Egipteanul, Talasie Libianul sînt numai cîteva nume din cele multe care au reprezentat cu cinste Africa în gîndirea și trăirea creștină.

În vremea mai nouă Africa, avînd parte de o soartă istorică nefericită, căzînd în mîinile puterilor coloniale, a cunoscut secole de dominație care au redus-o în cea mai mare parte la starea de sclavagism, împiedicîndu-i o dezvoltare normală din toate punctele de vedere. Colonialiștii, e drept, au dus cu ei și misionarii. Dar misionarii au dus cu ei diviziunile religioase de acasă. Au creștinat Africa potrivit cu creștinismul cărui aparțineau ei. Așa se face că africanii au devenit unii catolici, alții protestanți de toate nuanțele, alții anglicani, alții neoprotestanți. Se spune chiar că unii africani întrebați cărei Biserici aparțin ar fi răspuns: la noi în sat a venit un misionar luteran, și sîntem luterani; în satul vecin a venit un catolic, și aceia sînt catolici. Mai înainte, eram toți una. Dar și acum, convertiți la creștinism, cînd pleacă misionarii, noi rămînem toți creștini!

Ortodoxia a pătuns de timpuriu în nordul Africii, pe marginea Mediteranei. Patriarhia din Alexandria a încercat cîteva pîtrunderi misionare, fără a însoți pe colonizatori, în interiorul Africii, reușind să aducă la Ortodoxie un număr relativ mic de localnici în Uganda, Kenya, Congo, devenit mai apoi Zair. Bineînțeles, națiunea rămasă din vechime creștină ortodoxă de nuanță monofizită, a fost Etiopia. Ea și-a răspîndit credința și spre sud, de pildă în Sudan. Noi am avut la București și la Sibiu, studenți teologi din Uganda, din Kenya și din Etiopia. Unii s-au făcut preoți, alții au intrat în diplomatie. Secretarul general al Patriarhiei din Etiopia este un fost student la București, Abebaw, iar unul din arhiepiscopii din sudul Etiopiei și Sudan, Garrima, este doctor în teologie la Institutul Teologic din București, de pe cînd cel ce scrie aceste rînduri era Rector al Institutului.

Iată de ce, am primit cu interes invitația, ca membru al Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, de a merge între 9—18 martie 1986 în Zair, pentru a lua parte la lucrările din sesiunea de primă-

vară a acestui Comitet. Invitația a venit din partea Bisericii kimbanguiste. Această Biserică este relativ nouă, apărută în secolul nostru, ca urmare a predicării unui iluminat cu numele de Simon Kimbangu, care și-a început activitatea prin anii 1920.

Simon Kimbangu, convertit el însuși la creștinism, a știut cum să prezinte noua învățătură africanilor animiști, care, cu greu puteau primi Treimea și pe Iisus, pe care îl credeau a fi doar Dumnezeu albilor colonizatori. De asemenea, spun acum teologii africani, aceștia nu puteau înțelege un Dumnezeu care moare. Cînd însă în numele acestui Dumnezeu Simon Kimbangu a vindecat o femeie care era pe moarte, în urma unui mesaj divin, africanii au început să aibă încredere în el, ba chiar au început adevărate pelerinaje spre Nkamba, localitatea unde se afla acesta și care va deveni mai apoi centrul spiritual al noii religii, un fel de Meca, de Vatican al Zairului.

Evenimentele acestea se petreceau în anul 1921, începînd din luna aprilie. Pelerinajele înmulțindu-se, au atras atenția puterii colonialiste, care a văzut în mișcare se temeau ca mișcare să nu degenereze într-o mișcare de eliberare. La 12 august 1921 Nkamba a fost pusă sub regim militar și pelerinajele interzise. Dar n-a fost posibil să le oprească. Simon Kimbangu era din ce în ce mai căutat. La 12 septembrie 1921 a fost arestat și la 3 octombrie același an a fost judecat de Consiliul de război și condamnat la moarte pentru agitație împotriva statului belgian, deși procurorul ceruse doar pedeapsa la închisoare pe viață. Drept urmare, regele Belgiei a comutat pedeapsa în detenție pe viață.

Între 1921—1957 sute și mii de creștini ai noii religii — de fapt o nouă confesiune creștină, fără nume încă — au fost închiși și trimiși la muncă forțată. Biserica aceasta numără acum 150.000 de martiri.

În 1957 Congo belgian și-a căpătat independența, dar Simon Kimbangu, după 30 de ani de detenție, murise în închisoare. Noua Biserică s-a constituit în 1959 sub conducerea celui mai mare fiu al lui Simon Kimbangu, Diagienda Kuntima Kimbangu, deși Simon Kimbangu învățase ca fiecare să rămîna în Biserică în care se afla. El cerea doar o convertire sufletească. Persecuția lui din partea ca-

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,  
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 4-a)

## Taina mîntuirii în Hristos: Înălțarea

„Domn este Iisus Hristos,  
întru mărirea lui Dumnezeu  
Tatăl” (Filip. 2, 11).

Iisus Hristos nu numai că a suferit moartea pe cruce, a fost înmormîntat și a înviat a treia zi, ci s-a înălțat, la patruzeci de zile după înviere, întru slavă (Fapte 1, 2—11), ridicînd umanitatea preschimbată în sinul Treimii. În înălțarea Sa, El s-a arătat pe sine „singurul stăpînitor, împăratul împăraților și Domnul domnilor” (I Tim. 6, 15), Dumnezeu care stă pe tronul cel de sus împreună cu Părintele cel fără de început și cu Dumnezeiescul Duh: „Pentru aceea, Dumnezeu l-a prea înălțat și i-a dăruit lui numele care este mai presus de orice nume: ca, întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt. Și toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl” (Filip. 2, 9—11).

La înviere viața a fost redată omenirii: „Pecetluit fiind mormîntul, Viață, din groapă ai răsărit”. Toată iconomia mîntuirii fiind acum împlinită, făcînd făgăduința trimiterii Duhului Sfînt, El se înalță întru mărirea: „Pli-nînd rînduiala cea pentru noi și cele de pe pământ unindu-le cu cele cerești, Te-ai înălțat întru slavă, Hristoase Dumnezeu!”

nostru, nîcicum despărțindu-Te, ci rămî-nînd nedepărțat și stringînd celor ce Te iubesc pe Tine: Eu sînt cu voi și nimeni împotriva voastră” (Condac la Înălțarea Domnului).

Înălțarea arată, înainte de orice, că Iisus Hristos este Domnul de-o-ființă cu Tatăl: „Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru” (Ioan 20, 17). Într-adevăr, El a fost răstignit în „slăbiciunea Sa, dar El este viu prin puterea lui Dumnezeu” (II Cor. 13, 3), El, „care, după ce s-a suit la cer, este de-a dreapta lui Dumnezeu, și se supun Lui îngerii și stăpînirile și puterile” (I Petru 3, 22). În calendarul ortodox, Domnului este consacrată comemorarea celor 318 părinți care au luat parte la sinodul ecumenic de la Niceea în anul 325. Este o sărbătoare pentru a mulțumi lui Dumnezeu că, prin mijlocirea acestor Părinți, s-a păstrat una din învățăturile fundamentale ale creștinismului, anume: Cel ce s-a înălțat la cer este Cuvîntul lui Dumnezeu întrupat, Fiul de-o-ființă cu Tatăl și om de-o-ființă cu noi, Dumnezeu adevărat și om adevărat.

Înălțarea reprezintă, apoi, începutul recapitulării noastre în Hristos. El este începutul, înțelesul născut din morți, ca să fie

Pr. prof. Ion Bria

(Continuare în pag. a 4-a)

# „PACE PE PĂMÎNT“

(Continuare din pag. 1)

ocrotirea naturii. Dintre concluziile referatului semnalăm următoarele: Creația a fost adusă la existență de către Dumnezeu-Tatăl, a fost restaurată de Dumnezeu-Fiul, este sfințită de Sf. Duh și se află în purtarea de grijă a lui Dumnezeu; Creația ca lume „bună“, adică integră, frumoasă, unitară, a fost oferită de Dumnezeu ca dar omului cu care el forma un tot armonios; Omul, ca partener și colaborator al lui Dumnezeu în lume, trebuie să păstreze integritatea creației și să contribuie prin acțiunile sale la transfigurarea ei; prin păcat omul din stăpîn, preot și profet al creației a devenit exploatare și jefitor pămîntului, producînd grave dezechilibre ecologice, dar tot în puterea omului stă posibilitatea de a refăce acest echilibru; Creștină creștină îndeamnă ca progresul tehnico-științific să fie dublat de unul spiritual-moral, pentru ca importanțele cuceririlor științifice să intre sub comanda unei etici superioare, ca acestea să servească binelui și fericirii omului.

Pe marginea acestor referate au urmat discuții și completări, lucrările fiind conduse de d-l rector Árpád Péntek. Au luat cuvîntul următorii vorbitori: P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, d-l prof. Hermann Pitters (Sibiu), P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanu (Iasi), P. C. prof. I. Ică (Sibiu), d-l prof. Geréb Zsold (Cluj-Napoca), P. C. prof. M. Păcurariu (Sibiu), d-l cons. Albu Zoltán (Episcopia reformată Cluj-Napoca), P. C. pr. prof. Viorel Ioniță (București), P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul (Cluj-Napoca), d-l prof. Hans Klein (Sibiu) și P. C. prof. C. Galeriu (București).

Vorbitorii au apreciat modul temeinic în care au fost întocmite și expuse cele trei referate, cit și vădită actualitate a temelor, cu deosebire acum cînd, impulsionați și de Anul Internațional al Păcii, toți oamenii de bine își strîng rîndurile întru apărarea păcii, care astăzi înseamnă apărarea vieții pe pămînt. Au apreciat de asemenea ancorarea acestor teme în problemele majore ale lumii contemporane, în rezolvarea cărora și Bisericile sînt chemate să-și aducă, de pe pozițiile și cu mijloacele lor specifice, din plin aportul.

Pămîntul suferă din cauza omului, au spus între altele vorbitorii, din care pricină este imperios necesar să reflectăm cît mai mult în noi slava lui Dumnezeu, ceea ce se face împlinind voia Lui, trăirea cuvîntului lui Dumnezeu de către creștin devenind astăzi o necesitate absolută, iar educația creștină pentru pace trebuind a fi intensificată în chip special în acest an.

Cei ce au luat cuvîntul au făcut totodată ample referiri la politica de pace a țării noastre, a Președintelui ei, cit și la ultimele documente și inițiative românești în acest sens.

Prima zi a lucrărilor Conferinței s-a încheiat cu citirea de către P. C. pr. prof. D. Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din București, a următoarelor concluzii formulate de către comisia rectorilor și prorectorilor:

Cea de a 47-a Conferință teologică interconfesională, ținută la Institutul Teologic Universitar din București, în ziua de 22 mai 1986, a dezbătut tema generală: „PACE PE PĂMÎNT“, în trei referate: 1. Slava lui Dumnezeu și pace pe pămînt; 2. Fie voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt; și 3. Integritatea creației. Probleme ecologice în lumina simbolului biblic al creației.

Prin referatele susținute și discuțiile purtate s-a urmărit aprofundarea teologică a temei în contextul marilor probleme ale lumii contemporane, legate îndeosebi de salvarea vieții și existenței întregii creații grav amenințată astăzi de intensificarea curselor înarmărilor nucleare pe pămînt și în cosmos, atît prin continuarea experiențelor nucleare, cît și prin amplasarea de noi arme tot mai sofisticate pe continentul nostru și în alte zone ale lumii. De aici implicarea responsabilă și angajarea fermă a Bisericilor alături de toate forțele iubitoare de pace din lume pentru preîntîmpinarea unei catastrofe nucleare mondiale, prin edificarea unei lumi a păcii, fără arme și fără războaie.

Din aprofundarea acestei importante teme, vitală pentru existența și viitorul omenirii, în referate și discuții, Comisia rectorilor și prorectorilor a formulat și a prezentat următoarele concluzii:

1. „Pace pe pămînt“ constituie astăzi problema fundamentală a lumii contemporane, dezbătută nu numai în diferite organisme internaționale, ci și în organizații intercreștine mondiale și regionale, este, în același timp, tema celei de a IX-a Adunări Generale a Conferinței Bisericilor Europene din septembrie 1986, sub titlul: „Slava lui Dumnezeu și pace pe pămînt“.

2. Pacea pe pămînt este condiția fundamentală a vieții și existenței creației însăși, fiind, de fapt, manifestarea concretă a slaveli lui Dumnezeu în relațiile interumane și în lumea întreagă, ca reflectare a perfecțiunii lui Dumnezeu în făpturile Sale (Rom. 1, 20).

3. În Hristos Dumnezeu-Omul prin care ni se face cunoscută însăși viața de comuniune a Sfinței Treimi, este dată atît unitatea ființială dintre slava lui Dumnezeu și pacea lumii, cît și unitatea strînsă dintre spiritualitatea și responsabilitatea creștină pentru pacea lumii, El fiind, în același timp, Împăratul slavei și Domnul Păcii, unind astfel slava lui Dumnezeu și pacea lumii într-o singură slujire.

4. Bisericile au în Hristos temelul, puterea, exemplul și însăși porunca acestei slujiri inseparabile în scopul realizării păcii lui Dumnezeu în lumea de astăzi, grav amenințată de primejdia unui cataclism nuclear.

5. Pacea pe pămînt este însăși voința lui Dumnezeu în vederea împlinirii încă de aici a Împărăției Sale, care înseamnă „dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfințit“ (Rom. 14, 17) pentru toți. Voința lui Dumnezeu trebuie să fie și voința noastră, a tuturor, potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „precum în cer, așa și pe pămînt“ (Matei 6, 10).

6. Identificarea noastră cu voia lui Dumnezeu implică angajarea noastră plenară și tot mai activă în eforturile comune pentru realizarea păcii globale și indivizibile, care se realizează prin dezarmare generală și totală în interesul dezvoltării, progresului și bunăstării tuturor popoarelor.

7. Apărarea păcii astăzi înseamnă însăși apărarea vieții și integrității creației lui Dumnezeu, grav amenințată și ea atât de experiențele atomice, cît și de intensificarea curselor înarmărilor de tot felul care perturbă deja profund echilibrul ecologic al Terrei și al mediului nostru ambiant.

8. Omul trebuie să fie „împreună lucrător cu Dumnezeu“ (II Cor. 4, 1) în păstrarea unității și integrității creației, prin toate acțiunile sale, de a o restaura în armonia și echilibrul în care a reazăsat o Hristos însuși prin lucrarea Sa mîntuitoare.

9. Păstrarea unității și integrității creației trebuie să unească pe toți oamenii și toate popoarele, această implicînd o responsabilitate atît pentru existența noastră, cît și pentru existența generațiilor ce vor urma.

10. Ca dar al lui Dumnezeu și misiune permanentă a noastră, a tuturor, integritatea creației implică pentru Bisericile următoarele sarcini: rugăcuni pentru păstrarea și sfîntirea creației, promovarea unei atitudini etice responsabile la cei care dispun și mînuiesc uriașele cuceriri ale tehnicii și tehnologiei moderne atomice; educarea credincioșilor pentru grija față de creație și folosirea cumpătată a resurselor ei naturale, împotriva risipei; solidarizarea cu factorii de decizie care lucrează în direcția păstrării integrității creației.

11. Misiunea Bisericilor este astăzi să sprijine inițiativele și strădaniile popoarelor și statelor de statornicire și apărare a unei păci drepte, adică pentru toți, iar, în concret, misiunea Bisericilor din România este de a sprijini, cu toate mijloacele de care dispun, inițiativele și acțiunile poporului și personal ale Președintelui țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, pentru stoparea curselor înarmărilor nucleare și trecerea imediată la dezarmarea generală și totală, ca singura cale de realizare și statornicire a unei păci trainice în lume și salvării vieții pe planeta noastră. Bisericile trebuie să se solidarizeze cu toate forțele iubitoare de pace care activează pentru păstrarea unității și integrității creației, aceasta constituind, de fapt, condiția fundamentală a vieții și existenței umane.

A doua zi, vineri, 23 mai 1986, Conferința a continuat cu o participare mult mai largită, fiind de față șefi și reprezentanți ai altor culte din țara noastră. Cu acest prilej Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a expus comunicarea: „Noi și vibrante chemări pentru pace ale României, ale Președintelui Nicolae Ceaușescu.“

Plecînd de la salutul pascal: „Pace vouă“, Î. P. S. Sa a arătat că aria lui cuprinde toate „cele patru puncte cardinale ale planetei noastre“, din care motiv și pentru noi, ca oameni ai credinței, noile chemări pentru pace ale Președintelui țării noastre, ca și

Declarația Marii Adunări Naționale a R. S. România cu privire la Anul Internațional al Păcii și Declarația-Apel a F. D. U. S. din martie 1986 au semnificații deosebite.

Î. P. S. Mitropolit Nestor a prezentat apoi situația deosebit de gravă existentă în lumea contemporană, cînd se continuă neșabuită cursă a înarmărilor, care a început să cuprindă și spațiul extraterestru, cu prețul unor „imense eforturi financiare, științifice, umane etc.“, ceea ce poate pune omenirea „sub pecetea ireversibilității“. Este limpede, așadar, că în acest context „trebuie să depunem toate eforturile pentru ca acest an — declarat de O. N. U. Anul Internațional al Păcii și la propunerea României — să fie cu adevărat binecuvîntat și un rodnic răstîmp al reflecției adînci, al deciziei și al împlinirilor pentru consolidarea păcii, pentru apărarea vieții, pentru proiectarea unor ample acțiuni realizabile în mai multe etape, pentru a fi întîmpinat cu pace Mileniul III“.

În continuare, Î. P. S. Sa a scos în lumină o seamă de temeuri ale credinței noastre care ne îndatorează în a fi lucrători pentru pace, poziții de pe care cultele religioase din țara noastră sprijină toate inițiativele pentru pace ale României, ale Președintelui ei, între care se înscrie și Declarația-Apel a F. D. U. S., care „exprimă gîndurile și voința întregului nostru popor“.

Împreună cu întregul nostru popor „ne străduim să facem cunoscut lumii întregi, fraților noștri de credință sau altora, tuturor „celor de aproape și de departe“, că este necesar să punem mai presus de orice deosebiri privitoare la concepțiile politice, filozofice, confesionale-religioase sau de altă natură, apărarea aceluși bun comun, de cel mai mare preț al întregii omeniri, care este pacea. Strîns uniți alcătuim un singur trup, un singur suflet, un singur glas, cerînd, impunînd factorilor de răspundere luarea unor decizii ferme pentru un acord general privind eliminarea tuturor armelor“.

În partea a doua a expunerii, Î. P. S. Mitropolit Nestor a analizat noile inițiative românești pentru pace, documente inestimabile în contextul actual, eminate din dorința sinceră de pace a întregului popor român, scotînd în lumină totodată poziția Bisericii Ortodoxe Române față de aceste probleme majore ale lumii contemporane, cît și „opțiunea fermă în favoarea păcii și a vieții“ care se impune din partea tuturor Bisericilor și cultelor din întreaga lume.

În continuare, P. C. cons. patriarhal Gheorghe Bogdan a citit Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste, după care au avut loc luări de cuvînt ale participanților. Au vorbit:

— P. S. Episcop Vasile al Oradiei, între altele, a arătat că dezarmarea este singura cale de ieșire din acest labirint cauzat de cursa înarmărilor, subliniind în același timp vocația pentru pace a poporului nostru, strădaniile pe care le depune pentru întronarea în lume a unui climat de colaborare și bună înțelegere între oameni și popoare.

— Em. Sa Nagy Gyula, Episcopul Eparhiei reformate din Cluj-Napoca, care a adus în atenție temeuri scripturistice pentru apărarea păcii, subliniind ideea că „Biserica este o parte organică a marelui organism uman“, precum și faptul că deși situația internațională este gravă, trebuie să avem încredere și speranță în viitorul omenirii, exprimînd totodată angajamentul cultelor din țara noastră în a face tot ce le stă în putință întru apărarea păcii.

— P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, care a scos în lumină adevărul că pacea nu vine de la sine ci trebuie lucrat pentru ea, că viața vine de la Dumnezeu și deci nimeni nu poate dispune de ea decît numai El, autorul ei.

## C ă t r e

### Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

(Continuare din pag. 1)

al Păcii, cea mai importantă și stringentă problemă a zilelor noastre este aceea de a se face totul pentru a se stopa cursa înarmărilor îndeosebi nucleare, de a se trece la măsuri reale de dezarmare, de a se apăra cu toate forțele dreptul fundamental al oamenilor la viață și pace.

În calitatea noastră de slujitori ai cultelor simțim vocația împlinită și misiunea noastră desăvîrșită numai atunci cînd munca noastră dă rod în cîmpul fertil al păcii și colaborării internaționale. Sîntem deplin convinși, că mai ales acum se impune ca împreună cu întregul nostru popor, cu toți oamenii de pe toate continentele să acționăm strîns uniți pentru a împiedica orice act ce ar putea amenința viața noastră, a copiilor noștri, a semenilor noștri, a tuturor popoarelor. Organizațiile mondiale din cadrul Mișcării Ecumenice (Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și Conferința Creștină pentru Pace), din care fac parte și cultele din România, ca și ecumenismul local — prin cea mai reprezentativă formă: conferințele teologice interconfesionale —, s-au angajat dintru început în frontul activ al apărării păcii în întreaga lume și al salvării vieții pe planeta noastră.

Susținem fără rezerve Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste și Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România, cu privire la Anul Internațional al Păcii, precum și recentele demersuri cetezătoare ale Omului păcii, domnul Nicolae Ceaușescu, președintele României, pentru oprirea curselor înarmărilor, pentru a se trece la dezarmare și în primul rînd la dezarmare nucleară, pentru încetarea experiențelor nucleare, pentru interzicerea folosirii și eliminarea acestor arme din Europa și de pe întreaga planetă, pentru a opri amplasarea de noi rachete și distrugerea celor existente, pentru soluționarea conflictelor dintre state pe cale pașnică, prin tratative, pentru încetarea unor raporturi normale de pace și cooperare între toate statele, fiind convinși că aceste acțiuni sînt în deplin consens cu interesele vitale ale poporului nostru, ale întregii omeniri.

Ca întotdeauna, și acum, în Anul Internațional al Păcii, noi, participanții la această a 47-a Conferință teologică interconfesională, ne unim glasul cu cel al întregului popor român și ne legăm să facem totul, prin mijloacele noastre specifice, ca în lume să triumfe rațiunea și înțelepciunea politică, să învingă voința popoarelor în asigurarea dreptului fundamental al omului la viață, la pace, la existență liberă, independentă și demnă pe pămînt.

— Monseniul Petru Gherghel, Provicar general al Arhiepiscopiei romano-catolice din București, care a arătat, între altele, că în Iisus Hristos am primit puterea de a birui orice rău, că pacea este și rodul unor schimbări spirituale, atît în viața inșilor cît și a comunităților, că clerul și credincioșii pe care îi reprezintă sprijină inițiativele Anului Internațional al Păcii, poziția țării noastre în problemele dezarmării și ale păcii.

— D-l Pavel Boghian, președintele Cultului pentecostal, a reliefat faptul că oaspeți străini care ne vizitează țara au cuvinte de apreciere privitoare la strădaniile pentru apărarea păcii și instaurarea unei noi ordini economice în lume ale României, ale Președintelui Ceaușescu, subliniind totodată necesitatea educării tuturor credincioșilor în spiritul muncii constructive.

— P. S. Arhiepiscop-vicar Ioachim Vasluiuanul (Roman), a adus în atenție suferințele uriașe, fizice și morale, pe care le provoacă războaiele tuturor oamenilor, cît și pustiirea pămîntului, degradarea moravurilor etc., voința de pace a omenirii constituind cea mai puternică armă împotriva zeului războiului, ple-dînd totodată pentru folosirea în scopuri pașnice a cuceririlor științifice.

— D-l prof. Péntek Árpád, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca, a reliefat evoluția ideii de pace în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, toți creștinii crezînd într-un singur Dumnezeu al iubirii. A menționat totodată permanenta dorință de pace a poporului român, cît și inițiativele sale întru rezolvarea prin tratative a tuturor problemelor litigioase care se ivesc în lume.

— P. C. pr. Eugen Trebits, rectorul Institutului Teologic romano-catolic din Alba Iulia, a specificat cheltuielile enorme pe care le înghite cursa înarmărilor

în timp ce în lume sînt atîtea suferințe, lipsuri și nevoi, ple-dînd pentru diminuarea conflictelor din noi, dintre noi și dintre noi și Dumnezeu și exprimînd dorința ca Anul Internațional al Păcii să aducă rezultatele dorite de noi toți.

Au mai luat cuvîntul: P. C. consilier patriarhal Alexandru Tudor (București), P. C. arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, D-l prof. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant Unic — ramura Sibiu, D-l prof. Lorand Lengyel, (Bis. evanghelică S. P. Cluj-Napoca), P. C. pr. prof. Viorel Ioniță (București), D-l prof. Szabó Árpád (Bis. unitariană — Cluj-Napoca) și P. C. pr. prof. Mihai Vizitiu, directorul Seminarului teologic — M-tirea Neamț.

Vorbitorii au subliniat importanța cuvîntării din 8 mai 1986 a Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România și cu toții și-au exprimat deplina adiere la Declarația-Apel a F. D. U. S.

Din plenul conferinței s-a trimis o telegramă Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

S-au adoptat de asemenea: O Moțiune de aderare a participanților la Conferința teologică interconfesională la Declarația-Apel a Frontului Democrației și Unității Socialiste;

Chemare pentru pace adresată Organizației Națiunilor Unite;

Chemare pentru pace adresată Congresului Mondial al Organizațiilor și Mișcărilor pentru pace;

Chemare pentru pace adresată Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Conferinței Bisericilor Europene și Conferinței Creștine pentru Pace, documente care au fost aprobate în unanimitate.

Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a rostit apoi un scurt cuvînt de încheiere a lucrărilor acestei importante Conferințe teologice interconfesionale.



## Terorizarea populației din teritoriul de nord-vest al României de către ocupanții horthyști în anii 1940-1944 (II)

Printre nenunțările martori oculari la acțiunile de terorizare a populației din nord-vestul României de către ocupanții horthyști în anii 1940-1944 se numără și avocatul dr. Ionel Ciobanu din Zalău, care după patru luni de prigoană, arestări, umilințe și ridicarea dreptului de a profesa, a fost nevoit să se refugieze în țara liberă, la 26 decembrie 1940.

Ajuns la București, avocatul Ciobanu, socotindu-se mesagerul suferințelor românilor din teritoriul răpit și în mod special al românilor sălăjeni, care purtau greul jug al teroarei horthysto-fasciste, a descris într-o declarație dată la 21 februarie 1941, adresată conducătorilor statului român și opiniei publice, cele îndurate de aceștia în primele luni de ocupație.

Această mărturie demască regimul horthysto-fascist și teroarea exercitată de el împotriva românilor din teritoriul cucerit, reprezintă un document care acuză pe ocupanții de masacre, crimele, prigoana și maltratarea exercitată direct de organele și instituțiile de stat și de organizațiile ultrareacționare sau de elemente contaminate de ideologia fascistă, sub privirea îngăduitoare a aparatului de stat horthysth. Totodată, ea are menirea să atragă atenția generațiilor de azi și de mâine, ca asemenea fapte să nu se mai repete nicicând și niciunde.

„În momentul pronunțării Dictatului de la Viena — își începe relatarea dr. Ionel Ciobanu — eram pe zonă, concentrat la Regimentul 33 artilerie din Oradea și instalat pe poziție în pădurile de la Zainoc — Săcășeni.

Auzind această veste, m-am hotărât să rămân pe loc, cu populația românească, pentru a împărtași soarta acesteia. Știam că o masă de țărani, lipsită de conducători și apărători în fața justiției horthysto-fasciste, este sortită exploatare și nedreptății.

Feste puțin timp am primit ordin să părăsesc pozițiile și ne-am retras până la Ludușul de Mureș, unde am staționat câteva zile.

Pe timpul retragerii, populația românească din sate ne-a urmărit cu lacrimi în ochi, întrebându-ne: „Pe noi cui ne lăsați?”

La 10 septembrie 1940, cu o zi înainte ca trupele ungare să ajungă la Cluj, am părăsit unitatea. Despărțirea de soldații bateriei de sub comanda mea și de ofițerii regimentului a fost grea. Parcă ceva se rupsesse în mine. Mă gîndeam dacă am să-l mai revăd vreodată. A doua zi eram în Cluj, la prietenul meu Ioan Știrbu, inspector școlar, care m-a adăpostit cinci zile, până în 16 septembrie 1940.

La 12 septembrie, mergînd în centrul orașului, am văzut pe toate străzile geamuri sparte, pereți murdăriți, vitrine sparte și devastate, firme rupte. Victime ale acestor devastări sălbatice erau românii intelectuali, comercianții și industriașii. Mi-amintesc de vitrinele sparte ale librărilor: „Cioflec”, „Cartea românească”, „Onișor”; ale băncilor: „Albina”, „Economid”, „Banca Românească”; firmele avocaților: dr. Emil Blaga, dr. P. Rebreanu, dr. Aurel Ghilezan, dr. Emil Hațieganu, dr. I. Micle, dr. S. Nemes; de geamurile sparte ale restaurantelor: „Scortescu”, „Frații Brinzașii”, Munteanu”. În suburbia Cluj-Mănăștur și Baciu a fost un adevărat dezastru. Toate prăvăliile românilor au fost sparte și devastate de unguri, iar proprietarii lor arestați și scldați în singe. Unii dintre ei și-au găsit chiar moartea.

Am fost martorul unui incident întimplat în fața „Unirii”, al cărui victimă a fost actorul comic de la Teatrul Național din Cluj, Ioan Fărăianu. Cîteva horthyști au tăbărit asupra lui. Din bătaie a căzut jos. Acolo l-au călcat în picioare, zdrobindu-i oasele. În stare gravă a fost dus la clinică.

La fel am văzut un elev plutonier, îmbrăcat în haine militare românești, purtat între baionete de către unguri, și expus huiului public.

În vitrinele maghiarilor erau expuse portretele lui Horthy, Hitler și Mussolini, care încadrau un „necrolog” al României Mari.

La colțul de stradă se vindeau baste de tricolorul unguresc, în care era desenată harta Ungariei Mari, și pe margine efigia cu stemele tuturor județelor și orașelor ardelenne.

În 16 septembrie 1940 m-am deplasat la Zalău, unde aveam biroul avocațial. Aici începuseră arestările. Aproape n-a rămas nici un intelectual nearestat.

Au urmat la rînd intelectualii și țărani din plasa Șimleu Silvaniei, în frunte cu directorul liceului, dr. Ioan Ossian. Acesta, deși era legat la mîini, iar singele îi ținea de sub căușe, totuși a avut o atitudine plină de mîndrie și demnitate românească. Era acuzat că într-o duminică le-ar fi spus celor apropiați că nu va trece anul și țara va fi din nou întregită, ca la 1 decembrie 1918. În martirajul său, el a fost urmat de avocații Fathi Felician și Băeșean Enea.

La vreo două zile l-am văzut pe notarul din Camăr, Dumitru Rugan complet desigurat și cu o barbă de 2 cm, legat la mîini, intrînd în Zalău, sub o puternică escortă militară. Acesta era acuzat că ar fi pus exploziv într-un măr, pe care oferindu-l, printr-un servitor, trupelor ungare ce intrau în comuna Ip, acesta a produs o puternică explozie, din cauza căreia au murit 2 soldați și doi cai. Ulterior s-a constatat că explozia s-a produs în cărța ce transporta muniția de artilerie, fie din neglijență, fie din autoaprinde.

Tot atunci l-am văzut și pe sub-inspectorul școlar din plasa Șimleu, Rogneanu, domiciliat în Nusfalău, țirf de o altă escortă militară la închisoarea din Zalău.

Au fost arestați intelectualii din plasa Buciumi, în frunte cu inspectorul școlar pensionar Grigorie Dobocan din Singeorzului de Meseș, Vlaicu Ioan director școlar în Păușa, preotul Gavrilă Moldovan din Brusturi, care apoi au fost trimiși la închisoarea din Püspökladány, unde au stat închiși și puși la muncă forțată.

Arestații intelectuali din plasa Jibou și Cehu Silvaniei îl aveau în frunte pe protopopul Augustin Podoabă din Benesat. Acesta era bătut la sînge.

Printre intelectualii arestați din plasa Tășnad și Carei se aflau dr. Alexandru Pop avocat, Pustai Vasile fost primar, Pop Izidor avocat, dr. Pop Cornel avocat, fost primar, dr. Mircea Barbul avocat, Voicu V. fost secretar al orașului Carei. Aceștia au fost duși la închisoarea din Zalău, de unde unii au luat calea lagărelor, iar restul expulzați împreună cu familiile lor în România.

În plasa Supuru de Jos, notarul Emil Flota din localitatea Supuru de Jos și Gheorghe Mihăuțiu din Supuru de Sus au fost bătuți pînă la sînge, trebuind să zacă la pat mai multe săptămîni.

În plasa Zalău s-a procedat la fel cu notarul Florian Mărcuș din Treznea și cu soția acestuia, care au fost duși la închisoarea din Püspökladány, unde au stat două luni, iar mai recent se găsesc la închisoarea Curții de Apel din Oradea, pentru motivul că ei ar fi alarmat guvernul și autoritățile românești despre masacrul de la Treznea.

Prigoana nu se mărginește numai la intelectualii români, ci ea se extinde și la sate, care pe tot cuprinsul județului sînt cuprinse de jale și suspin.

Pentru terorizarea populației românești, în comunele cu populație mixtă, au luat ființă gărzi naționale numite „Nemzeti Ejel”, care fiind înarmate de autorități, merg noaptea pe la casele românilor, pe care îi ridică cu forța, ducîndu-i la primărie, unde apoi începea „tratarea” lor. Mulți dintre aceștia s-au ales infirmități sau bolnavi pe veci. Amintesc cîteva victime văzute de mine: în comuna Săcășeni, a fost zdrobot cu bătaia Sava Mihai, cărăuia i s-au rupt trei coaste, fără nici un motiv; Timofi Ioan, Simon Irimie cantor, Buzura Vasile, toți din Săcășeni, care au fost bătuți la sînge de aceste gărzi naționale. La fel au fost bătuți și locuitorii Codreanu Vasile, Man Aurel a Petri, Heți Ioan, de la care s-au încasat și bani sub diferite pretexte. Au mai fost bătuți Pop Vasile fost primar, Pop Ioan fost curator bisericesc, Radu Vasile director școlar, Man Petru, Basati Gheorghe și alții, tot din Săcășeni, pentru motivul că au folosit pămînt dat prin reforma agrară în 1921. În urma acestor acte de sălbăticie, românii nu mai ieșeau ziua la muncile cîmpului, iar noaptea nu mai dormeau pe la casele lor, ci stăteau ascunși prin grajduri, suri etc., pentru a nu fi găsiți de unguri și maltratați.

În timpul șederii mele la Cluj timp de cîteva zile, am fost arestat în trei rânduri pe motivul că n-am avut corda tricolor maghiară la butonieră.

În 16 septembrie 1940, punîndu-se trenurile în circulație, am părăsit Clujul, mergînd la Zalău, unde aveam domiciliul profesional. Aici am aflat de la gazda mea, Zilány Ștefan, director de bancă pensionar, că a apărut o ordonanță militară, prin care sînt obligați a se prezenta la comandamentul militar, toți cei care sosesc în localitate. Tot gazda mi-a relatat că, în absența mea am avut trei percheziții domiciliare, confiscîndu-mi-se în același timp mașina de scris și mai multe lucruri de valoare, că tabloul de pe perete a fost călcat în picioare și distrus, după cum și harta României. În fine, mi-a spus că trebuie să mă prezint imediat la comandamentul militar al orașului Zalău, pentru a înștiința că am sosit în localitate.

Luînd act de aceste ultime dispozițiuni, m-am prezentat imediat la poliție. Aici, spunîndu-mi numele, m-am identificat cu una din persoanele trecute pe lista neagră a românilor din Zalău. După care, am fost trimis la șeful Biroului 2 informații militare, un locotenent ce avea blazonul feudal de „baron”. Acesta, după ce a primit informații despre mine, m-a supus unui sever și lung interogatoriu. Ofițerul mi-a adus fel și fel de acuzații, printre care și aceea că eu am instigat pe locuitorii din Treznea ca să-i atace pe unguri la intrarea lor în comună. Văzînd că nu recunosc nimic și că nici el nu avea dovezi contra mea, ofițerul s-a năpustit asupra mea cu pumnii încheși, iar mai tîrziu cu o linie destul de groasă și lată m-a lovit peste față și cap pînă mi-am pierdut cunoștința și echilibrul, căzînd la pămînt. În tot timpul interogatoriului, ofițerul aducea injurii la adresa neamului și armatei române.

Cu greu am fost lăsat în libertate condiționată, cu obligația că nu voi părăsi locuința și orașul. În același timp am fost pus sub supravegherea poliției militare. Nici nu puteam merge nicăieri, din cauza unei maladii ce m-a cuprins în urma acestor chinuri.

După ce m-am refăcut, am cerut un billet de voie pentru a merge la familia mea în Săcășeni, unde tatăl meu era notar, socotînd că acolo voi avea liniște și mai multă siguranță. N-a fost așa. Părinții mei se aflau într-o situație la fel de nesigură. Ei scăpaseră de viață numai fugînd noaptea prin pădure la Tășnad, unde aveam o soră. Ajunși la ea, timp de zece zile dormiseră cu toții în podul grajdului. Tot aici m-am dus și eu, stînd ascuns vreme de o sută de zile, pînă la 26 decembrie 1940, cînd am fost nevoit să mă repatriez.

De aici, am luat legătura cu diferiți cunoscuți, informîndu-mă asupra actelor săvîrșite de horthyști împotriva românilor în primele patru luni de la ocupație.

În orașul Zalău, lîngă tirgul de vite au fost uciși 5 români (ajutorul de agronom Vicaș cu soția, care era gravidă, sora acesteia măritată Marian și încă două persoane din comuna Brebi); iar în curtea tribunalului a fost ucis mișelește grefierul de la judecătoria din Zalău, pe nume Sălăjan.

În comuna Treznea au fost uciși de către trupele de ocupație 86 persoane, fiind aprins și satul, iar preotul ortodox Costea a fost ars în casă; învîntătorul Coman și soția Aurelia Gogu au fost aduși din comuna Pusta, sub arest, pînă în hotarul despărțitor al comunei Buciumi — Bodia, unde au fost uciși, tîndu-li-se cadavrele în bucăți și apoi lăsați la drumul mare, mai multe zile de-a rîndul. Copiul lor cel mai mare, au voit ungurii să-l ducă în țara lor, pentru a-l crește în spirit și simțire ungurescă. Dar el a fost salvat de familia Știrbu, inspector școlar, care l-a adoptat; iar fetița a rămas la bunica-sa după mamă, care o îngrijește.

În comuna Ip au fost uciși 157 români, în frunte cu familia Pordea. Mi-a spus proprietarul de moară din Ip, Cozari Gh., că în momentul cînd s-a săvîrșit acest masacrul, pe la toate casele românilor erau repartizați soldații în echipe de cîte 3-4 persoane, care înconjurau casa, așteptau oamenii și-i împușcau. Printre victime erau și copii sugari. Toți acești morți au fost aruncați în două gropi mari.

În orașul Șimleu Silvaniei au fost uciși 4 români, printre care se găsea și picherul Olteanu, care a fost dus pe dealul de la Vișoiș, unde a fost ucis, după ce mai întîi i s-au scos ochii, tăiat nasul și urechile. Apoi a fost aruncat în șanț.

În comuna Nusfalău și Zăuan (lîngă moara lui Hendea) au fost împușcați 13 tineri români ce veneau de la concentrare. Între ei se aflau și cinci oameni ce veneau de la Ploiești, și aveau asupra lor 650.000 lei, care au fost luați de unguri.

Lîngă Hida, pe valea Dragului, au fost împușcați 40 tineri ce veneau acasă de la concentrare. Unii dintre ei erau îmbrăcați în haine militare. Cu toții au fost puși în linie pe un singur rînd și împușcați.

Preotul Pușcașiu din Sintă Măria (județul Cluj), ungurii l-au smuls barba, bătîndu-și joc de el.

În comuna Marca au fost uciși 8 români, fiind forțați mai întîi să-și sape groapa în care vor zăcea peste cîteva minute.

Lîngă băile Zăuani (aproape de comuna Camăr) au fost uciși, prin spînzurare, 4 români, ce se reîntorceau acasă de la concentrare. În comuna Iaz (Cerișa) au fost uciși trei români și schingiuite 30 de familii. În comuna Halmăjd au fost uciși primarul, pentru motivul că ar fi avut conflicte cu ungurii, și un frunțas al Regiunii Munților Rez.

La Lompirt, de asemenea, au fost uciși doi români ce se întorceau de la concentrare la casele lor.

După săvîrșirea acestor asasinat s-a trecut la prigonirea intelectualilor români, prin arestări, întemnițări, bătaii și apoi expulzări.

În plasa Zalău au fost arestați intelectualii români în frunte cu: arhidiaconul Aurel Ghilea, fost senator, protopopul Remus Roșca, dr. Iulian A. Domșa fost prefect, senator și deputat în mai multe rînduri, preotul confesor Liviu Trușasiu, librarul Avram Grigore, dr. Ioan Juga avocat, Cornel Șipos avocat, Vasile Tot croitor, I. Bălăneanu contabil, Gh. Oncoș industriaș și alții. O parte dintre aceștia au fost trimiși în lagărul de la Püspökladány, ca ostatici, iar ceilalți împreună cu familiile lor au fost expulzați peste graniță.

Ungurii s-au datad în repetate rînduri la spargerea geamurilor de la casele românilor. În Sărăud li s-au spart geamurile lui Oșan Ilie fost primar, Oșan Gheorghe, Turcu Gheorghe și alții; în comuna Săcășeni — lui Turcu Nicolae. La fel s-a procedat cu românii din comunele Chegea, Cig. Unimăt, Sincrai.

În baza unor instrucțiuni primite de la centru, autoritățile militare horthyste i-au înălțat din funcții pe avocații români. Ca urmare, din cei 74 avocați români cîi erau înscrși în baroul avocaților din Sălaj, au fost admisi să profeseze în continuare numai 4 avocați români, și anume: dr. Ioan Gheție și dr. Augustin Pinte din Zalău, dr. Victor Fărăcașiu din Jibou și dr. Ioan Sabo din Șimleu. Cei alți 70 de avocați români, după ce au fost maltratați, ca dr. Gheorghe Fodoreanu, Cornel Șipos, Mircea Barbul, s-au repatriat. Birourile acestora au fost luate de comandamentele militare și puse sub curatele prin hotărîri oficiale.

La fel s-a procedat și cu biroul meu avocațial, deși în acel timp eram prezent și, după regulile generale, eram cetețean al statului maghiar. Iată cuprinsul hotărîrii referitoare la biroul meu: „Comandamentul militar regal ungar al orașului Zalău nr. 1346 stg. 1940. Hotărîre: Pe seama biroului lui dr. Ciobanu Ioan avocat din Zalău, care în lipsa depunerii jurămîntului nu poate exercita profesiunea de avocat, deleg ca curator pe dr. Monori Ladislau avocat în Zalău cu aceea că să preia fără întîrziere actele și conducerea biroului Zalău, 21 septembrie 1940. Comandant militar regal ungar al orașului Zalău (ss) Indescifrabil.”

În baza acestor hotărîri, agenții militari execuționali s-au prezentat la birou cu dr. Monori și, în absența mea, au spart ușa și casa de bani, luînd toate scriptele, dosarele, actele de notariat, personale fără nici-un

act de recunoașterea din partea mea sau a personalului meu de birou. La fel s-a procedat și cu celelalte birouri avocațiale, fără nici un fel de despăgubire.

Pentru a primi dreptul de a se înscrie în baroul avocaților și a profesa, după cum se stabilea în „Budapesti közlöny” din 5 noiembrie 1940, solicitanții trebuiau să aibă un certificat primit din partea partidului maghiar, cum că în timpul regimului românesc au avut o conduită ireproșabilă față de unguri și că i-au pîrținit pe aceștia în fața autorităților și legilor românești. Toate încercările făcute în acest sens de către dr. Virgil Mureșan, consilier la Curte, dr. Sever Oros notar public, Pop Ervin și subsemnatul, s-au dovedit inutile. De aceea, cu toți ne-am repatriat.

Dar ungurii nu s-au mulțumit numai cu prigonirea fizică și morală a românilor, ci s-au atins și de averile lor, folosind în acest scop șantajul și forța publică.

Aproape tuturor intelectualilor români li s-au luat averile, fie sub formă de sechestr sau confiscare. Tatălui meu, Ciobanu Ioan, fost notar în Săcășeni, i s-a sechestrat întreaga avere, fiind obligat să-i plătească lui Bikfalvy Ernő, suma de 150.000 lei, pentru pagubele suferite pe timpul detenției sale la închisoarea tribunalului militar al Corpului 6 armată din Cluj, pentru uneltiri contra Statului Român. La fel s-a procedat și cu Doreanu Gheorghe, fostul primar din Săcășeni, care a trebuit să achite 80.000 lei despăgubiri la un ungur din comună. De la Iosif Scortia din Eriu Sincrai s-a confiscat întreaga avere, fără motiv. Medicului veterinar dr. E. Jurca din Zalău i s-a sechestrat toată averea din hotarul comunei Panic, în valoare de 2 milioane lei; agronomului Gh. Ionescu din Zalău i s-a confiscat averea în valoare de 2 milioane lei, pentru că „ar fi expropriat pe foștii proprietari unguri” în 1921. La fel s-a întimplat cu toți intelectualii de la frontieră, care au fost izgoniți din satele lor, iar averile, confiscate.

Printre satele Ardealului ocupat, guvernul a dat ordin, prin batere de tobă și prin afișe publicate, ca toți locuitorii păgubiți de armata română, să-și formuleze pretențiunile bănești la primăriile respective, față de Statul Român. În acel moment eram în Săcășeni, unde am putut vedea agitația ce se produsese printre unguri. Unii dintre aceștia — cum sînt frații Bikfalvy — și-au formulat pretenții de 200.000 lei, pentru că în grajdul lor au stat două ierni cîte 4 cai ai armatei române. Alți fii se plîngeau că deși n-au avut nici o pagubă efectivă, totuși sînt forțați să-și formuleze asemenea pretenții, acestea fiind în interesul Statului ungar, care să aibă cît mai multe drepturi la daune în contra Statului Român, cu care apoi să facă convențele compensări.

La fel s-a procedat și față de țărani români. Era suficient orice motiv, pentru ca un ungur să formuleze pretențiuni bănești față de români. Timofi Ioan din Săcășeni, care a fost bătut de un ungur, s-a văzut nevoit a-l despăgubi pe acesta — Bikfalvy Francisc — cu suma de 10.000 lei; Potrovița Valentin din Tășnad, care a trebuit să-i achite unul ungur din aceeași localitate suma de 30.000 lei, fără nici un motiv; Victor Culic din Unimăt, obligat să-i achite lui Luțogost Francisc din Săcășeni 8.000 lei, pentru motivul că în 1927 a cîștigat un proces penal contra nobilului ungar.

Regimul horthysth s-a atins și de reforma agrară, făcută de statul român în 1921, pentru că „este inechitabil și nedrept, menținerea gratuită în posesiune de către valahi a pămînturilor luate de la vechii proprietari unguri, pentru că s-ar ajunge la profit nepermiss în paguba altuia”. Acesta este argumentul juridic, folosit de comandamentul militar regal ungar din plasa Tășnad, pe care își bazează Hotărîrea nr. 1280 ctg. 1940 din 20 noiembrie 1940, prin care trece în posesiunea reclamanților Rasó Istvan și dr. Rasó Gyula, primpreor la Püspökladány, suprafața de 68 jugăre cadastrale și 902 st. p. pădure, dată prin expropriere comunei Săcășeni, și 209 jugăre cadastrale și 1070 st. p. pămînt arabil, cu care au fost improprietăriti: biserica și preotul din Săcășeni, cantorul, Antistia comunală din Săcășeni (pentru pășune), școala de stat, învățătorii, tir și sport, postul de jandarmi, gră-

dina școlară și o mulțime de îndreptățiri din comunele Săcuieni, Cig și Unimăt.

Printre improprietăritii care au făcut apel împotriva acestei hotărîri s-au aflat și cîteva maghiari, și anume: Horvath Alexandru, Molnar Andrei, văduva lui Gulacsy György, văduva lui Papai Mihaly, Balogh Carol, Henninger Alexandru, toți din Săcășeni. Aceștia m-au solicitat să le apăr interesele. Cum n-aveam dreptul de a profesa, i-am îndrumat la un avocat ungar. El mi-a declarat că n-au încredere în avocații unguri, pentru că sînt solidari cu nobilimea maghiară feudală, în timp ce noi, românii sîntem oameni cu suflet și mai mult simț de dreptate pentru cei nevoiași.

Satele Rădulești, Lucăceni, Horia, Avram Iancu și altele au fost devastate și distruse în întregime de către bandele de teroriști unguri. Noaptea și în plină iarnă, românii împreună cu familiile lor și întreg avutul mobiliar au fost scoși din casele și satele lor, apoi bătuți și alungați cu pietre spre Țara Românească. Au fost nevoiți să-și vîndă vitele la Carei, Satu Mare sau Tășnad, numai la unguri și pe un preț de nimic. În aceste împrejurări s-a vîndut cîte o vacă cu lapte cu 1.000 lei, iar o peche de boi sau cai cu 2.000 lei.

În Ghilești de lîngă Tășnad, unde locuitorii fiind informați că vor fi atacați într-o noapte de bandele de unguri din Căuș și Meceniș, aceștia s-au pregătit de apărare. Ca urmare, în seara următoare, cînd au fost atacați de vreo 160 de persoane, ei i-au alungat pe atacatori. Cu acel prilej, bandele de agresori au avut doi morți și mai mulți răniți.

Învățămîntul este organizat pe bază de naționalitate. Românii, evreii și țigani într-o categorie, iar ungurii separat. Nu mai este permis unui fiu de ungur să se amestece între țările celorlalte neamuri conlocuitoare. În Sălaj n-au rămas decît 16 învățători români.

Sistemul întronat de unguri se extinde și asupra cultului românesc. Preaști, în proporție de 60%, sînt arestați, bătuți, închiși sau expulzați, iar cantorii scldați în singe. Astfel, bisericile rămîn fără preoți, iar turma fără păstor.

Prefectura, preterurile și notariatele sînt conduse numai de unguri. Românii nu prezintă suficientă încredere și garanție. Pe întreg județul sînt numai 3 notari români: Georgea Cornel din Bălan, Nosa Augustin din Băbeni și încă unul din plasa Cehu Silvaniei. Iar la prefectura județului a fost numit un singur funcționar român — Gavriș V., licențiat în drept. Iată deci cîteva reprezentanți ai locuitorii din județul Sălaj în administrație și justiție, deși românii reprezintă 78% din totalul populației.

La tribunal, judecătorii și greșe sînt numiți numai magistrați și funcționari unguri. Justiția este numai în mîinile lor. Un singur român a fost numit în acest corp — dr. Pop Simion, fost avocat al Statului din Sălaj. Printre funcționarii de la judecătoria n-a rămas nici unul. Doar din întîmplare a fost tolerat cîte un servitor sau portar, întrucît „numai la aceste posturi au dreptul valahii”.

Funcționarii unguri proveniți din administrația românească sînt retrogradați. Aceasta face ca funcționarii publici maghiari din Ardealul cedat să fie adînc nemulțumiți.

După multe arestări și amenințări suferite în ultimul timp, am fost nevoit să-mi fac formele de repatriere spre țara visurilor mele. Înainte de plecare, stînd de vorbă cu mai mulți frunțasi sălăjeni, căroră le-am arătat motivul plecării mele, aceștia m-au rugat cu lacrimi în ochi să aduc la cunoștința celor din țară despre maltratarea și suferințele la care sînt supuși ei aici. „Sîntem sătui de atîtea nelegiuiri și așteptăm cu nerăbdare clipa eliberării noastre”.

Stăpînit de regretate după locurile unde m-am născut și activat ca tînr și zguduit sufletește de soarta poporului român aflat sub stăpînire ungurescă, am părăsit teritoriul ungar, trecînd frontiera pe la Feleac, pe pămînt românesc. Ajuns aici nu m-am putut stăpîni să nu plîng de bucurie că am sosit din nou în țara mea și sînt liber.”

Cu toate intervențiile guvernului român și ale organelor sale de resort, situația românilor din teritoriul cucerit nu s-a ameliorat, ci dimpotrivă a cunoscut o permanentă agravare de la o zi la alta.

Prof. Petru I. Dan

## „Priviți crinii cîmpului...” (Matei 6, 28)

— cu prilejul Zilei internaționale a mediului înconjurător —

Se știe că în Țara Sfîntă, acolo unde, în urmă cu aproape 2000 de ani, Mîntuitorul Iisus Hristos și-a purtat pașii în chip văzut printre noi oameni, plouă doar în lunile de iarnă, ploii după care vegetația renaște din uscăciunea sa aproape totală, îmbrăcîndu-se într-un minunat covor verde, afară desigur de zonele dezertizate. În această perioadă de primăvară, cînd, ca și la noi, natura se reînnoiește, primînd minunatele ei podoabe, reînviîndu-ne și îmboldindu-ne parcă și pe noi spre mai multă bucurie, bunătațe și dragoste de viață. Iisus-Domnul nostru, se afla în Galileea, cînd, văzînd mulțimile ce-l împresurau, cum ne spune Sf. Evanghelist Matei, „s-a suit în munte” (Matei 5, 1). Muntele despre care-i vorba aici, cunoscut pînă astăzi sub denumirea de „Muntele fericiților”, este de fapt un deal, pe unele locuri mai abrupt, care se ridică de pe tîrmul Mării Galileei, deal de pe care Mîntuitorul a rostit cunoscuta și extrem de bogată în învățături „Predică de pe munte” (Matei 5, 7).

Impresionat, ca om, de frumusețea firii, de florile multicolore care îm-

podobea dealul sau muntele în cauză, vrînd desigur să lege de ceea ce vedea și o anumită învățătură, la un moment dat Mîntuitorul Iisus Hristos atenționează în chip special mulțimile, zicîndu-le: „Priviți crinii cîmpului cum cresc...” drept vă spun că nici Solomon, cu toată mărirea sa, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia” (Matei 6, 28-29).

Pe lîngă atele aceste cuvinte ale Mîntuitorului ne aduc aminte de învățătura Bisericii, care ne învață că, zădîndu-ne cu atotputernicia și atotînțelepciunea Sa, Dumnezeu ne-a așezat în această minunată grădină, planeta noastră, să ne bucurăm de ea, s-o gospodărim înțelepțește, s-o lucrăm și s-o facem mai frumoasă. Natura întregă, așadar, nu numai că ne arată „ca cu degetul”, cum zice un mare savant, pe Ziditorul a toate, ci ea există numai pentru noi oameni; ea este marea noastră rezervor de hrană, ea este marea noastră medic, ceea ce astăzi se pune tot mai mult în evidență, ea este ma-

Arhid. Gh. Papuc

(Continuare în pag. a 6-a)

## În Africa printre creștini

(Continuare din pag. 1)

tolelor și apoi și din partea protestanților i-a împins spre individualizare și spre o organizare proprie. Așa s-a născut o nouă confesiune creștină care s-a numit „Biserica lui Hristos prin Simon Kimbangu”, pe scurt Kimbanguistă. Inceputul cu încetul și-a stabilit o ierarhie asemenea celei protestante și o teologie. Elementele acestei teologii ar putea fi o bună bază pentru un dialog cu ortodocșii. Dealtfel, ei țin în mare cinste și se simt foarte aproape de Biserica ortodoxă coptă din Egipt. Centrul lor bisericesc din Kinshasa se numește „Papa Senuda”, numele actualului patriarh și papă al Bisericii copte din Egipt.

Astfel: ei cred în Sf. Treime, cred că mintuirea se obține prin credință, har și fapte bune, cer respectarea strictă a celor zece porunci, pun mare preț pe pocăință, cred în sfinți ca în intermediari rugători către Dumnezeu, Simon Kimbangu fiind unul din sfinți, au patru Sf. Taine: botez, euharistie, nuntă, preoție. Altele trei: pocăința, maslul și confirmarea le au în practică dar nu le numesc Taine. Teologia lor e încă rudimentară. Dialogul cu ortodocșii e posibil, dar va fi îngreuiat de faptul că în organizarea și conceperea ierarhiei au urmat exemplul protestant. Actualul șef spiritual al Bisericii, Diagienda Kuntima Kimbangu a fost laic romano-catolic până în momentul alegerii sale în fruntea noii Biserici, dar persecutarea din partea romano-catolicilor a kimbanguistilor i-a îndreptat spre modelul protestant.

Foarte aproape de ortodocși sînt prin doctrina despre mintuire și despre sfinți. Dumnezeu — zic ei — nu face cadouri. Mintuirea se dă ca urmare a faptelor bune. Sfinții sînt oameni mai aproape de Dumnezeu, pe care cei vii îi roagă să intermedieze pe lângă Dumnezeu ajutorul lor. Cînd ceri la tata ceva — zic ei — el se lasă greu convins, și atunci o rogi pe mama să intervină și așa capeți totuși ceea ce ai dorit.

Conducătorii spirituali sînt aleși. Nu se amestecă în politică, deși sînt întru-un fel Biserica națională a Zairului, fără să fie majoritari. Majoritari sînt romano-catolicii rămași așa de vremea pe cînd erau colonie belgiană.

În Zair există cca. 4.000.000 de kimbanguisti. Un alt milion există în Congo-Brazzaville, Angola, Burundi, Africa Centrală, Gabon. Toți păstrează amintiri care și acum le revolta sufletul împotriva colonialiștilor. Spun că erau obligați, cînd treceau prin fața casei unui alb, să se descopere chiar dacă nu vedeau pe nimeni, altfel riscuau bătaie și închisoare.

Avînd în vedere că îndeplinea condițiile de intrare în Consiliul Ecumenic al Bisericii, Biserica Kimbanguistă a fost primită în Consiliu și este pentru prima oară cînd a găzduit o înținare ecumenică. În Zair există și un grup mai mic, ortodox, alcătuit în mare parte din greci și în mai mică parte din populație locală, totalizînd cca. 20.000 de credincioși. Ortodocșii sînt păstoriți de Mitropolitul Timotei, aflat sub jurisdicția Patriarhiei de Alexandria. Cu prilejul lucrărilor Comitetului Executiv au fost vizitate toate Bisericile din Zair.

În afară de lucrările obișnuite, cum ar fi ascultarea raportului financiar, eliberări și numiri de personal, aprobarea unor întruniri și conferințe, pe agenda lucrărilor Comitetului Executiv au figurat și următoarele probleme:

1. *Relațiile cu Biserica romano-catolică.* A fost ascultat raportul d. Teodor Sabev, secretar adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericii și raportul d. Jacques Maury, care a fost reprezentantul Consiliului Ecumenic al Bisericii în intrunirea din toamnă trecută a Episcopilor romano-catolici la Roma, în vederea evaluării urmărilor Conciliului II Vatican. Cele două rapoarte au evidențiat dorința de cooperare a Romei cu Consiliul Ecumenic al Bisericii, au apreciat evaluarea pozitivă a perioadei post-conciliare în ceea ce privește relațiile ecumenice, dar au criticat ceea ce am putea numi ambiguitatea Vaticanului în multe privințe. S-a considerat că Roma se află încă departe de o deschidere adevărată, atîta vreme cît accentuează în continuare primatul papal și infalibilitatea și concepția unitatea ca o întoarcere a tuturor la romano-catolicism. O mai bună apreciere s-a dat faptului că se poate colabora cu Roma cu privire la problemele sociale, problemele păcii, problemele dezvoltării și în general cu privire la tot ceea ce nu implică aspecte teologice fundamentale. S-a dat mandat secretarului general Emilio Castro să facă o vizită Papei Ioan Paul al II-lea, cu care să discute relațiile dintre Consiliul Ecumenic și Biserica Romano-catolică și să stabilească noi căi de cooperare în problemele ecumenismului practic.

2. Günther Gassmann, directorul Comisiei *Credință și Constituție*, a prezentat raportul acestei Comisii, arătînd că un număr de peste 150 de Biserici au trimis evaluările la Documentul B.E.M. și că tehnicienii din cadrul Comisiei lucrează acum la evaluarea lor, prevăzînd o muncă de lungă durată. În legătură cu aceasta, am luat cuvîntul și subsemnatul în calitate, nu numai de membru al Comitetului Executiv, ci și în calitate de Moderator al Unității I-a a Consiliului Ecumenic, din care face parte și Comisia *Credință și Constituție*. Am arătat că este necesar să se lucreze cu mai multă perseverență în așa fel încît în luna iulie, 1986, cînd Unitatea I-a va avea o Adunare generală la Potsdam, în R.D.G., să se poată prezenta o evaluare completă, cu propuneri. De asemenea, am propus să se trimită o nouă scrisoare Bisericii care nu au trimis încă răspunsul invitîndu-le

să o facă cît mai degrabă. Am arătat că Documentul B.E.M. este una din cele mai importante acțiuni pe care le-a inițiat Consiliul Ecumenic în vederea unității Bisericii și că el trebuie tratat cu multă seriozitate, repede, fără a fi amînat așa cum se pare că există o anumită tendință, deoarece Bisericele care l-au luat în discuție așteaptă să vadă cît mai repede ce rezultate poate aduce. Dacă se va întârzia prea mult, Bisericele vor putea acuza Consiliul Ecumenic de neglijență și superficialitate și-și vor putea pierde interesul și încrederea față de modul cum rezolvă Consiliul Ecumenic problemele care-i stau în față.

S-a dat sarcină Comisiei „*Credință și Constituție*” să trateze cu toată seriozitatea problema B.E.M. și în iulie 1986 să prezinte la Potsdam un raport detaliat și complet. De asemenea, s-a dat aceleiași comisii sarcina de a prezenta proiecte precise în legătură cu încă două teme pe care le are pe agendă, și anume: „*Către o expresie comună a credinței apostolice*” și „*Unitatea Bisericii și reînnoirea comunității omenești*.” Și aceste teme urmează a fi prezentate la Potsdam în iulie 1986.

3. În legătură cu atitudinea Consiliului Ecumenic față de unele situații din lumea de azi, au fost luate în discuție problemele din Africa de Sud, analizîndu-se declarația de la Harare, Zimbabwe, alcătuită între 4—6 decembrie 1985, de către reprezentanții ai Consiliului Ecumenic al Bisericii, ai Federației Lutherane Mondiale și ai Conferinței Bisericii din Africa. În această declarație s-a propus ca ziua de 16 iunie să fie socotită *Zi mondială de rugăciune și post* în sprijinul celor care suferă discriminări din partea regimului nedrept din Africa de Sud.

4. O altă problemă care a fost pe ordinea de zi a fost aceea a redacției unei declarații cu privire la *Anul internațional al păcii*.

A fost apreciat inițiativa organizației Națiunilor Unite de a institui un an internațional al păcii, acum, cu prilejul aniversării celei de-a 40-a sesiuni a Adunării generale a O.N.U. S-a apreciat că această sesiune a asigurat un rol important în această privință organizațiilor non-guvernamentale, inclusiv organizațiilor bisericești. S-a reamintit că cea de-a 6-a Adunare Generală de la Vancouver, Canada, a Consiliului Mondial al Bisericii a accentuat legătura strînsă dintre pace și dreptate declarînd: „*Popoarele lumii au nevoie de pace și dreptate. Pacea nu este numai absența războiului. Pacea nu poate fi clădită pe nedreptate. Pacea cere o nouă ordine internațională bazată pe dreptate pentru și în sinul tuturor națiunilor, pe respectul pentru fiecare persoană zidită de Dumnezeu. Pacea este, așa cum a ghidat profetul Isaia, rezultatul dreptății.*”

Comitetul Executiv a stabilit următoarele în legătură cu atitudinea ce trebuie să ia Bisericele față de *Anul internațional al păcii*:

- Să accentueze relația dintre cursa înarmărilor, nedreptatea socio-economică și degradarea naturii;
- Să accentueze nevoia urgentă de a face pămîntul și spațiul curat de arme nucleare și de alte mijloace de distrugere în masă și de a începe de îndată dezarmarea nucleară;
- Să accentueze preocuparea deosebită față de militarizare și de consecințele ei;
- Să accentueze nevoia de a salva știința și tehnica modernă de la întrebuințarea în slujba războiului și a profiturilor unor interese și de a asigura folosirea științei și a tehnicii pentru scopuri pașnice, în interesul omenirii și pentru eradicarea sărăciei. Comitetul Executiv a luat notă cu apreciere de eforturile pe care le fac toate statele și Bisericele cu privire la eliminarea pericolului unui război, apărînd în acest sens în mod deosebit și Apelul cultelor religioase din România care a fost lansat în cea de *A doua Conferință a cultelor din România*, la sfîrșitul anului trecut pentru pace și dezarmare. Texte ale acestui Apel au fost distribuite tuturor membrilor Comitetului Executiv.

Cu prilejul lucrărilor Comitetului Executiv în Zair, toți membrii Comitetului Executiv au fost primiți în audiență de Președintele Zairului, d-l Mobutu Seku Sese în ziua de 13 martie 1986. Membrii Comitetului Executiv au făcut de asemenea o vizită în localitatea Nkamba, la cea. 300 de km depărtare de Kinshasa, localitate care este centru spiritual al Bisericii kimbanguiste.

De asemenea, membrii Comitetului Executiv au făcut o vizită Bisericii kimbanguiste din Republica Populară Congo, în orașul Brazzaville. Cu acest prilej, președintele Joachim Held, secretarul general Emilio Castro și subsemnatul au fost primiți în audiență de președintele Consiliului de miniștri al Republicii Populare Congo.

Africa, devenit în cea mai mare parte un continent eliberat de colonialism, încearcă acum să depășească prin ecumenism și diviziunile creștine aduse acolo de colonialiști, orientîndu-se spre unitate și dorînd pacea. Mai mult ca oriunde, în așa-zisa *Lume a treia* dorința de unitate și pace e vie, pentru că numai așa această lume va putea pași de la subdezvoltare la progres și libertate, intrînd în rîndul națiunilor cu adevărat libere ale lumii.



## COLTU PATRISTIC

### „Treptele virtuții” — de Sf. Ioan Gură de Aur

Iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atît de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întîi forma literelor, apoi caută să cunoască literele una câte una și în sfîrșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întîi să nu înjurăm, să nu jurăm strîmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trîndavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrînarea, disprețul pînțecelui, cumințenia, dreptate; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să le adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintîi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem necontenit această literă în casă, că și în casă sînt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără... soția și ne face să ne înfurîm, ne supără copiii... și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi,

deci, să nu mai înjuri în casă, cînd ești necăjit adesea de cei ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici cînd ești în oraș. Și vei ajunge să nu mai înjuri, dacă n-ai să-ți mai înjuri nici soția, nici copiii, nici pe altcineva din casă... Cîmp de bătălie și arenă a virtuții să-ți fie ție casa, pentru ca exercitîndu-te acolo bine, cu multă iscusință să ții piept celor ce te înfurie în oraș. Așa fă și cu dragostea de slava deșartă! Dacă te vei strădui să nu umbli după slava deșartă nici în fața soției, nici în fața celorlalți din casă, atunci cu ușurință nu vei fi doborît de această patimă nici față de străini. În orice împrejurare boala aceasta este cumplită și tiranică, dar mai cu seamă cînd soția e de față. Dacă vom doborî, deci, față de cei din casă puterea patimii acesteia, cu ușurință o vom birui și față de alții. Să facem la fel și cu celelalte patimi, exercitîndu-ne în casă împotriva lor, pregătindu-ne în fiecare zi. Și, ca să ne fie exercițiul acesta mai ușor, să ne pedepsim cînd călcăm hotărîrea luată. Să nu socotiți pagubă pedeapsa aceasta, ci răsplăt, pricinuitoare de foarte mult cîștig. Și ne pedepsim, osîndu-du-ne la post îndelungat, la culcatul pe pămînt gol și la alte încercări aspre de acest fel. Făcînd așa, ne vor veni din toate

părțile multe cîștiguri: aici pe pămînt vom viețui viața plăcută a virtuții, vom avea parte de bunătățile cele viitoare și vom fi necontenit prietenii lui Dumnezeu. Dar ca să nu se mai repete cele de mai înainte, ca nu, aici în biserică, să vă minunați de cuvintele mele, iar după ce plecați să aruncați unde se nimereste tăblițele inimilor voastre și să-l lăsați pe diavol să șteargă tot ce-ați scris pe ele, fiecare cînd ajunge acasă să-și cheme soția, să-i spună ce a auzit la predică, să și-o ia ca ajutor; și din ziua de azi să intre în această minunată școală avînd în ajutor harul Duhului Sfînt. Chiar dacă în timpul exercițiului cazii odată, de două ori sau de mai multe ori, nu te descu-raja, ci scoală-te și luptă mai departe! Să nu încetezi pînă ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, pînă ce nu-ți pui averea cîștigată în visteria cea neferuită a virtuții. Dacă transformi în obișnuință această frumoasă filozofie, nici cînd te-i trîndăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărîrile luate, pentru că obișnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e ușor să dormim, să mîncăm, să bem și să respirăm, tot așa de ușor ne va fi să săvîrșim și virtutea.

În românește de Pr. D. Fecioru

## Duhul Sfînt în viața Bisericii

„Prin Duhul Sfînt tot sufletul viază”.

Duhul Sfînt, a treia persoană a Sfintei Treimi, se devaluie în iconomia mîntuirii ca fiind Dătătorul de viață.

Sfîntii Părinți spun că Duhul Sfînt este Cel care face legătura între Tatăl și Fiul, în cadrul relațiilor intratrinitare. El face legătura între persoane și este în același timp „Dătătorul de viață”. Există o legătură profundă între aceste două însușiri ale Sf. Duh, nu întîmplătoare și nu lipsite de importanță pentru mîntuire, în Biserică.

Dacă Duhul Sfînt este „element” de coeziune între persoane, de comuniune, dacă el este „Dătător de viață”, rezultat de aici faptul că izolarea este un păcat împotriva vieții, „păcat de moarte”. Ruptura, separația, înstrăinarea, alienarea duc la moarte. Viața sufletului este comuniunea personală. Sf. Duh înlesnește și realizează această comuniune, ceea ce înseamnă că „viața din belșug”, celui ce-L primește și păstrează.

Așa cum Hristos a trăit între oameni și a îndumnezit firea omenească pornind de la nivelul omului, tot astfel Duhul Sfînt a venit în lume și constituind Biserica, a unit pe oameni, prin Hristos și în Biserică, cu Dumnezeu.

Acolo unde este prezent, Sfîntul Duh revărsă darurile sale. Unde este comuniune El este prezent și îmbogățește comuniunea cu aceste daruri. Prin practicarea, actualizarea, înmulțirea darurilor Sfîntului Duh se întărește comuniunea personală între

oameni. Pe de altă parte, darurile Sf. Duh atestă și vorbesc despre prezența Sa într-o comunitate.

Darul este dat numai pentru a forma, întreține, lărgi comuniunea, pentru a întreține „viața sufletului”. Utilizarea darurilor în chip egoist, în contrasensul comuniunii, este o anomalie, un păcat, o blocare a circuitului acestora.

Sfîntul Apostol Pavel este tocmai împotriva acestui fapt cînd zice: „Nu stîngeți Duhul” (I Tes. 5, 19). La ce se referă apostolul neamurilor cînd zice aceasta? La Duhul, ca suflare de viață? Se referă la stingerea sau luarea Duhului sau a vieții prin sinucidere? Nu! Se referă la Duhul prezent în și prin darurile sale, ce au rolul de a întreține și lărgi comuniunea dintre oameni, de a întreține „viața” sufletului.

Stîngînd Duhul, darurile se suprimă, comuniunea se păgubește, este sărăcită, frustată din vîna celui ce păcătuiește prin neglijență față de darurile Sfîntului Duh. Sf. Apostol Pavel îndeamnă: „nu fi nepăsător față de darul care este în tine” (I Timotei, 4, 14).

În Biserică, darurile Sf. Duh sînt premiză a slujirii reciproce între oameni și a slujirii lui Dumnezeu de către oameni, concretizîndu-se astfel în demnului liturgic: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

Mîntuitorul Iisus Hristos avea pe Sfîntul Duh cu El. Și din faptele Sale s-a văzut cu prisosință aceasta. Avînd Duhul Sfînt, Hristos a avut o deschidere totală spre comuniune, comunicare, comunitate. Învățătura Sa

avea în vedere un scop: „Ca tot omul să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină”. Iar răsîgnirea Sa, cu brațele larg deschise, ca pentru a îmbrățișa întreaga omenire, confirmă acest lucru.

Sfîntii Apostoli, erau pregătiți, anunțați despre primirea Duhului Sfînt. Pînă a-L primi însă, ei erau izolați, retrași, trăind cu frică, ascunși, fără personalitate. După primirea Duhului Sfînt, ei capătă o nouă deschidere spre lume, manifestată prin curaj, afirmarea personalității, tendința de comunicare și realizare a comuniunii. Urmînd acestei schimbări, ei au și plecat la propovăduire, către toate popoarele.

În Biserica lui Hristos, Duhul Sfînt lucrează mereu, în mod constant. Celor ce-L primesc le dă viață și prin unirea cu Dumnezeu înlesnita de Duhul Sfînt, „viață din belșug”.

Biserica lui Hristos este comunitatea tuturor credincioșilor care cred și mărturisesc pe același Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu și Mîntuitor al lumii, este comunitate de credincioși tocmai prin prezența și lucrarea permanentă, nelipsită a Duhului Sfînt. Biserica este poporul lui Dumnezeu în drum spre Împărăție, tocmai pentru că are viață în Duhul Sfînt. Altfel, drumul Bisericii ar fi întrerupt, pelerinajul oprit, transformat în rătăcire.

Fiecare credincios după felul cum se deschide față de Duhul Sfînt cu darurile Sale, se poate face baricadă sau impuls în drumul poporului lui Dumnezeu spre Împărăție. De aceea, îndemnul Sf. Apostol Pavel făcut teosalonicilor rămîne ca un „memento” mereu valabil: „Nu stîngeți Duhul!”

Pr. Teodor Damian

## Taina mîntuirii în Hristos...

(Continuare din pag. 1)

întru toate cel dintîi (Col. 1, 18), devenind astfel capul trupului Bisericii. Dacă Tatăl este „Cel ce șade” (Apoc. 4, 3) pe tron, tronul fiind simbolul slavei lui Dumnezeu, Fiul este calea de întoarcere spre Tatăl, spre tron. Hristos-ariereul a deschis calea spre Sfînta Sfîntelor, intrînd pentru noi, dincolo de capeteasmă, ca *înaintemergător* (Evr. 6, 19). Direcția locașului Bisericii și mișcarea poporului în acțiunea liturgică, sînt anume orientate spre „scaunul cel de sus” pentru a simboliza și actualiza această întoarcere spre Tatăl în Hristos și prin Hristos. Tronul din altar este deci punctul de convergență al locașului de cult și al ritualului liturgic. Poporul credincios, la liturghie, face, precedat și antrenat de preot, această mișcare de întoarcere și de înălțare spre altar, suindu-se împreună la locul cel de sus. Iar omoforul episcopului simbolizează umanitatea pierdută pe care Hristos a urcat-o pe umerii Săi și a condus-o la casa părintească.

Hristos s-a înălțat pentru a arăta apoi că, deși El a asumat umanitatea noastră în totalitatea ei, și pentru totdeauna, El o

și transcende nefiind legat de ea în mod absolut. Asumarea umanității nu este o sacralizare a materiei ca atare, ci o transfigurare a ei. El a remodelat această umanitate nu numai introducînd-o în persoana Sa proprie, ci și înălțînd-o îmbrăcată de slavă în sinul Treimii. Astfel, putem spune și noi că Dumnezeu „ne-a înviat și ne-a așezat împreună cu Sine întru cele cerești, în Hristos Iisus” (Efes. 2, 6).

Pentru a pune în evidență caracterul covârșitor al iubirii lui Dumnezeu, Apostolul Petru vorbește, în același capitol, de aceste extreme ale economiei intrupării: coborîrea la iad și înălțarea la cer în slavă (I Petru 3, 18—22). Cei morți, înainte de venirea lui Hristos, au avut parte, în coborîrea la iad, de binevestirea Evangheliei. În coborîrea Sa la iad, Hristos arată că mîntuirea Sa, ca și lumea Sa, este unică, fiind trimis să ofere Evanghelia tuturor. Mai mult, odată cu învierea Lui, multe trupuri ale sfinților din Vechiul Testament, au înviat (Matei 27, 52—53).

Două concluzii pastorale: Prin predică, prin tainele și cultul ei, Biserica antrenează pe

credincioși într-o mișcare spre împărăția lui Dumnezeu, lumea care va să vină pe care Hristos a cîștigat-o pentru noi. În fiecare Duminică credincioșii sînt chemați și invitați la liturghie, anume cu înțelegerea că viața creștină este o mișcare și o înălțare spre Dumnezeu, cu ajutorul harului care se pogoră de sus, de la Părintele luminilor (Rugăciunea amvonului).

La înălțarea lui Hristos se arată cel mai bine destinul umanității, adică intrarea liberă în împărăția lui Dumnezeu, pe o cale nouă și vie (Evr. 10, 19—20). Și așa cum Hristos și-a tras afară din mormînt trupul Său, tot așa și creștinul este dator să-și tragă viața de la umbră la lumină, de la minciună la adevăr, de la nedreptate la dreptate. La sîrbătoarea înălțării să mergem la morminte să amintim, prin rugăciunea și milostenia noastră, celor ce zac în pămînt, că sînt chemați la această intrare liberă în lumea care va să vină, pe o cale nouă, adică prin învierea și înălțarea lui Hristos.

## Trecerea la cele veșnice a Î.P.S. Mitropolit Dr. Dr.h.c. NICOLAE MLADIN

Duminică, 1 iunie 1986, la ora 16, a trecut la cele veșnice, la Mănăstirea „Brincoveanu” de la Sîmbăta de Sus, jud. Brașov, I. P. S. Mitropolit Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin.

Adormitul în Domnul a văzut lumina zilei în 18 decembrie 1914, la Abrud, în familia muncitorului miner Gheorghe Mladin și a soției sale Letiția. Copilăria și-a petrecut-o pe Valea Jiului, la Petroșani, unde tatăl său și-a practicat meseria. Aici a urmat școala primară și clasele liceale, obținând permanent rezultate excepționale la învățătură. Baccalaureatul și-l a luat la Deva în 1932, după care și-a început studiile teologice, la îndemnul mamei sale, rămasă între timp văduvă, la Academia teologică ortodoxă din Oradea. Le-a continuat la Facultatea de Teologie din Chișinău și le-a terminat la Facultatea de Teologie din București, în 1938, când și-a promovat examenul de licență, cu lucrarea: „Influența lui Dionisie Areopagitul asupra lui Juan de la Cruz”, notată cu 10.

În continuare a plecat cu o bursă de specializare la Viena, unde va urma cursuri atât la cele două facultăți de Teologie (catolică și protestantă), cât și la Facultatea de Filozofie.

Întors în țară, a fost numit, începând cu data de 1 octombrie 1943, profesor suplinitor la catedra de Teologie Morală de la Academia Teologică „Andreiană”, din Sibiu.

În toamna anului 1946 și-a susținut doctoratul la Facultatea de Teologie din București, cu teza: „Hristos — viața noastră” (Asceza paulină), obținând din nou calificativul maxim („magna cum laude”).

La 1 mai 1947 a fost numit profesor titular definitiv la catedra de Morală creștină de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, funcționând fără întrerupere până în iunie 1967, când a fost ales mitropolit.

În răstimpul de aproape un pătrar de veac cât a activat la catedră s-a remarcat ca un profesor de reală vocație.

Pe lângă activitatea meritorie de la catedră a îndeplinit și alte însărcinări. Astfel, a fost redactor responsabil al publicației șaguniene de la Sibiu — „Telegraful Român” în intervalul dintre 1948 și până la alegerea ca mitropolit, în 1967. A îndeplinit, de asemenea, funcția de director al Internatului teologic (1949—1950) ca și pe cea de referent al Comisiei tipografice arhiepiscopice (1948—1950).

Profesorul de înaltă autoritate didactică a fost dublat în persoana adormitului în Domnul arhiepiscop și mitropolit Nicolae Mladin de condelierul profund și prodigios. Pe cât de numeroase tot pe atât de temeinice și actuale sînt lucrările, studiile și articolele pe care le-a publicat. Sînt ilustrative în sensul acesta câteva titluri de cărți pe care le-am selectat și le redăm aici din lunga sa listă bibliografică.

### Cărți publicate:

Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară, Sibiu 1945, 74 p.; Prin sbuciumul vremii. Predici, Sibiu 1947, 146 p.; Cînd frații sînt împreună, Sibiu 1956, XIV+316 p.; Samuil Micu Clain Teologul, Sibiu 1957, 142 p.; Biserica Ortodoxă Română — una și aceeași în toate timpurile, Sibiu 1958, 331 p.; Studii de Teologie Morală Sibiu 1969, 408 p.; Iisus Hristos, viața noastră. Cuvîntări, tîlcuiri, îndrumări, Sibiu 1973, 487 p.; Teologia Morală Ortodoxă. Manual pentru institutele teologice, vol. I, București 1979, 478 p. (în colaborare).

Pe lângă acestea, a publicat de asemenea un mare număr de articole în „Telegraful Român” și în revistele noastre bisericești.

Îmbrățișînd cînul monahal din tinerete, adormitul în Domnul a fost hirotonit ierodiacon în 1939, ieromonah în 1949, iar în 1963 a fost ridicat la rangul de arhimandrit.

Pe plan patriotic cetățenesc s-a remarcat prin articole și conferințe de actualitate. Pentru activitatea sa patriotică, în 30 decembrie 1957 a fost distins cu Ordinul „Steaua Republicii Populare Române” clasa a III-a. La XXX-a aniversare a eliberării Patriei de sub jugul fascist, în august 1974, i s-a înmînat Ordinul „Tudor Vladimirescu” și Medalia „30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă”.

A participat la mai multe manifestări, întruniri teologice de peste hotare. A conferențiat în cadrul unor instituții de învățămînt teologic din Europa apuseană și a fost purtătorul de cuvînt al Bisericii mame către credincioșii ortodocși români din Statele Unite ale Americii și Canada.

Cînd în 1967 scaunul de mitropolit al Ardealului a devenit vacant, prin trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae Colan, profesorul de teologie a fost desemnat ca succesor al acestuia. A fost ales în ședința Sf. Sinod din 4 iunie 1967. În 8 iunie același an, la praznicul Înălțării Domnului a fost hirotonit arhieru, iar în 11 iunie a fost înscăunat la Sibiu, ca arhiepiscop și Mitropolit. În această nouă calitate a sa, adormitul în Domnul a acordat atenția cuvenită problemelor administrativ-pastorale și gospodărești. Astfel, a hirotonit nenumărați preoți ș. a.

O strădanie meritorie a depus mitropolitul Nicolae Mladin în cultivarea celor mai bune relații cu celelalte culte din Transilvania și în special cu conducătorii acestora. Încă de pe cînd era profesor s-a încadrat deplin în noua atmosferă a ecumenismului practic cultivat în anii de după eliberare în patria noastră. Ca recunoaștere a meritelor sale pe plan ecumenic, Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca i-a acordat adormitului în Domnul titlul academic de Doctor honoris causa, în anul 1969.

Din nefericire, o boală necruțătoare i-a afectat devreme vrednicul ierarh sănătos. Simțindu-și puterile împuținate, în 1 august 1981 I. P. S. Nicolae Mladin și-a cerut pensionarea și s-a retras la mănăstirea „Brincoveanu” de la Sîmbăta de Sus, unde și-a petrecut restul vieții pînă în ziua de 1 iunie a. c. cînd a adormit în Domnul.

De îndată ce i s-a adus la cunoștință vestea trecerii la cele veșnice a I. P. S. mitropolit Nicolae Mladin, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului următoarea telegramă de condoleanță:

„Am luat cunoștință, cu durere în suflet, de trecerea la cele veșnice a înalt Prea Sfințitul mitropolit Nicolae Mladin, om de aleasă cultură și adevărat părinte sufletesc, care ani îndelungați a slujit Biserica Ortodoxă Română, în calitate de profesor universitar de teologie și distins ierarh.

Rugînd fierbinte pe Bunul Dumnezeu să așeze sufletul său bun în ceața dreptilor, în numele Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al nostru personal, transmitem clerului și credincioșilor Arhiepiscopiei Sibiului pe care i-a păstărit, sentimente de compasiune, iar familiei sale îndoliate, îi adresăm sincere condoleanțe.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace.”

I U S T I N  
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Slujba prohodirii sale a fost oficiată, joi, 5 iunie 1986, orele 12, la mănăstirea „Brincoveanu”, de către un sobor de ierarhi alcătuit din: I. P. S. Teotist, mitropolitul Moldovei și Sucevei, I. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, I. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Gherasim, Episcopul Rîmniceului și Argeșului, P. S. Emilian, Episcopul Alba Iuliei, P. S. Vasile, Episcopul Oradiei, P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicear al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Lucian Tomitanul, Episcop-vicear al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos și P. S. Calinic Argeșanul, Arhieru-vicear al Episcopiei Rîmniceului și Argeșului.

Soborul arhieresc a fost încadrat de un impresionant număr de preoți și diaconi dintre profesorii Institutului Teologic Universitar din Sibiu, consilieri eparhiali, preoți de pe întreg cuprinsul eparhiei și de la alte centre eparhiale.

A rostit o cuvîntare de omagiere a personalității celui adormit. I. P. S. Teotist al Moldovei și Sucevei, în numele Sf. Sinod și al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. Spicium din cuvîntarea I. P. S. Sale: „Cu inimile cernite ne despărțim acum de cel ce a fost eminent profesor de Teologie și mitropolit al Ardealului, Dr. Nicolae Mladin, membru de frunte al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ierarh a cărui strădanie, cărturărească și pastorală, rămîne vie în istoria Bisericii noastre dreptmăritoare, rămîne înscrisă în amintirea și prețuirea tuturor: ierarhi, preoți, colaboratori, studenți...

Cu o bogată pregătire teologică, plămădită temeinic în țară și peste hotare, slujitor prin vocație al cuvîntului lui Dumnezeu, la catedra universitară și la sfințitul altar, vlădica Nicolae Mladin a împărțit din agonisita sa spirituală preoților, credincioșilor și învățăcelilor de la catedră, nu numai de la amvon și de la înălțimea prelegerilor, ci și în alte momente festive și ocazionale. Cuvîntul său înaripat a fost deseori purtătorul mesajului Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în forurile interconfesionale de apărare a păcii, la intronizarea ierarhilor din Mitropolie, precum și în adunări intercreștine mondiale.

Prea Fericitul Patriarh Iustin, în grija sa de Arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române și Președinte al Sf. Sinod, ne-a dat încredințarea de a-l reprezenta, cu prilejul acestui trist moment, spre a da glas mîhnirii Sale și a membrilor Sf. Sinod, care au prețuit mult strădaniile vrednicului ierarh teolog și a împărțit condoleanțe sincere I. P. S. Sale Antonie,



Mitropolitul Ardealului, venerabilului consiliu arhiepiscopesc, rudelor îndurerate și tuturor fiilor duhovnicești din această de Dumnezeu păzită Eparhie. Au mai vorbit: P. S. Episcop Vasile Coman, în numele ierarhilor eparhilor din cadrul Mitropoliei Ardealului; D-l Episcop Albert Klein, în numele clerului și credincioșilor Bisericii Evanghelice din R. S. România; D-l Episcop Nagy Gyula, în numele Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca; P. S. Iustinian Maramureșanul, în numele foștilor studenți; P. C. pr. prof. Nicolae Neaga, în numele colegilor de profesorat de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; P. C. prot. Dănilă Luca (Sibiu); P. C. arhid. prof. C. Voicu, în numele profesorilor, studenților și ostenitorilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; P. C. vicar Dumitru Dan, în numele Adunării eparhiale și a Consiliului arhiepiscopesc.

Șirul cuvîntărilor a fost încheiat de către I. P. S. Mitropolit Antonie, actualul întîistător al Arhiepiscopiei Sibiului, succesorul în scaun al celui care a fost vrednicul de pomenire arhiepiscop și mitropolit Nicolae Mladin.

Redăm în continuare cea mai mare parte a cuvîntării I. P. S. Sale: „Ași vrea, în primul rînd să mulțumesc tuturor celor care, prin cuvîntul lor, au adus un ultim omagiu adormitului arhiepiscop și mitropolit Nicolae Mladin care pleacă acum dintre noi, acolo unde nu mai este durere, nici întristare, nici suspin. S-a amintit de către toți vorbitorii activitatea sa de profesor și activitatea sa de ierarh dar parcă, oricît s-ar spune despre o viață de om, nu se poate niciodată spune totul. Mai rămîne încă loc pentru altele și altele, mai ales cînd cel despre care se vorbește a fost un om care s-a dăruit, care din bogăția inimii și a minții a dăruit totul Bisericii, Patriei, prietenilor și acestei mănăstiri.

Așa cum s-a spus aici, a ieșit din activitate mai devreme decît s-ar fi putut, mai devreme decît trebuia. O boală nimicitoare l-a obligat să-și întrerupă gîndurile, planurile, masa de scris, pastorația ierarhică, întreaga activitate cu care s-a făcut cunoscut ca profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu și ca mitropolit al Ardealului. În ultimii ani, s-a întors aici la Sîmbăta, în chinovia sa. El a dorit să se întoarcă aici, între munții aceștia cu care sufletul și structura sa intelectuală avea ceva comun. Făcea corp comun cu piatra și cu pădurea din jurul său. Zicea adesea: „Sînt din piatră tare, ca moșii din care mai trag și ca Apusenii”, și așa a fost, atît cît a fost în activitate.

Vestea morții mitropolitului Nicolae Mladin m-a prins la Bari, în sudul Italiei, unde eram la o importantă conferință creștină internațională, Bari este orașul în care se află din secolul al XI-lea moaștele Sf. Nicolae, așa încît acolo, la mormîntul Sf. Nicolae, am făcut prima rugăciune pentru mitropolitul nostru Nicolae. Am venit cu primele și cele mai rapide mijloace de călătorie pe care ni le pune la dispoziție civilizația modernă, pentru că am simțit că trebuie neapărat să onorez un înaintaș și un om deosebit, așa cum facem toți în aceste momente de despărțire și bilanț.

Așa s-a întîmplat că pe mitropolitul Nicolae I-am cunoscut foarte devreme, încă de pe cînd eram student teolog la București. Îmi petreceam adesea vacanțele aici, la m-rea Sîmbăta. Într-una din veri am luat parte la ceremonia tunderii în monahism a unui important viețuitor al mănăstirii, de către mitropolitul de fericită amintire Nicolae Bălan. Viețuitorul era tînărul pe atunci Nicolae Mladin, profesor la Institutul Teologic din Sibiu. Ceremonia s-a petrecut chiar aici, pe acest loc în care acum zace gata de plecare pe drumul cel din urmă. De altfel nu era pentru prima oară cînd auzeam de dînsul. Am fost bucuros atunci că l-am cunoscut, dar vestea despre el ajunsesse demult la noi, cei care studiam în București. Știam toți că la Sibiu preda un profesor de mare valoare, un orator extraordinar, un orator care ținea auditoriul cu sufletul la gură, un orator care strîngea în jurul lui tineretul, un orator al cărui cuvînt era puternic și adevărat. În toamna lui 1946 am asistat, la Facultatea de teologie din București, la o altă festivitate, căci festivitate a fost: momentul în care Nicolae Mladin își susținea teza de doctorat. Îmi aduc aminte comentariul pe care l-am făcut noi studenții observînd modul cum și-a susținut teza de doctorat, și nu mă refer la răspunsurile pe care le dădea la întrebările profesorilor, sau la felul cum și-a apărat teza de doctorat. Ceea ce ne-a impresionat foarte mult a fost faptul că masa de dinaintea sa, masa pe care ca orice candidat la doctorat ar fi avut dreptul să aibă cărți, notițe, fișe, pentru că așa e la susținerea unei teze de doctorat: poți să te inspiri din materiale dinainte pregătite, poți să citezi din cărți pe care la ai în față; ei bine, masa lui era

goală. N-a avut nevoie de notițe, de cărți, de fișe, fiindcă avea totul în cap. Avea totul în minte, fiindcă avea o minte bună, o minte scăpărătoare, o memorie extraordinară. Mîntea lui era cremene care scăpăra repede. Conversația cu el era o delectare. Cîți și cit de mulți din cei care l-au cunoscut nu ne aducem aminte de asocierile neașteptate și spontane pe care le făcea între idei și cuvinte, surprinzîndu-și întotdeauna interlocutorul.

Trei mari mitropoliți ai Ardealului l-au avut aproape, l-au avut în atenție deosebită pe încă tînărul Nicolae Mladin, pentru că îi prețuiau inteligența deosebită și marea lui știință de carte. Mitropolitul Nicolae Bălan, mitropolitul pe atunci — azi Prea Fericitul Iustin și mitropolitul Nicolae Colan. Nu a dezmințit atenția și prețuirea care i-a fost acordată de acești trei mari mitropoliți ai Ardealului, și a dovedit că nu s-au înșelat atunci cînd i-au acordat credit și sprijin. Într-o săptămîină ca aceasta, acum 19 ani, exact între 4—11 iunie, în două duminici, într-una a fost ales mitropolit al Ardealului și în a doua a fost instalat la Sibiu. Așa s-a întîmplat că și la evenimentul așezării ca mitropolit al Ardealului, mă aflam în sala Sf. Sinod, ca ieromonah, printre invitați. Succesul său în această alegere a fost considerat absolut de către toată lumea prezentă, ca și de ceilalți care au auzit după aceea de ea, ca fiind foarte firesc. A fost socotit succesul firesc, al mitropolitului Nicolae Colan.

A făcut atunci, așa cum se obișnuiește în astfel de ocazii, o seamă de promisiuni și și-a luat o seamă de angajamente. A promis atunci, evocîndu-și înaintașii, — avea o predilecție deosebită în a-și evoca marii înaintași de la Șaguna încoace, spre a-și mărturisii prețuirea față de el și dorința de a le urma pilda, că va fi ca și ei, că va fi un bun patriot. Și a fost. Zicea adesea că trebuie toți să cultivăm în noi și în alții un „patriotism constructiv”. Este expresia lui. Se gîndea desigur la cei care fac patriotism de paradă, patriotism de vorbe. El cerea un patriotism constructiv, arătat prin fapte, dovedit prin fapte. Să arătăm prin fapte cît de mult iubim acest pămînt al nostru românesc, cît de mult iubim neamul nostru, cît de mult sîntem gata să ne jertfim pentru el. Patriotism constructiv!

A promis atunci că va fi un om al vremii, că va fi un om, cum zicea de altfel și Șaguna, un om care va înțelege și va răspunde exigențelor vremii sale. Și așa a fost.

A promis atunci că va fi un păstor bun după chipul lui Hristos și după învățătura și tradiția Bisericii. Și a fost așa! A păstărit în Transilvania, cu prestigiu, vreme de 13 ani (1967—1981), și a reprezentat-o cu mare cinste în Sf. Sinod. Transilvania a avut în el un fiu devotat, Biserica Transilvaniei a avut în el un slujitor luminat. Prețuirea și credincioșii au avut în el un păstor iscusit.

La un moment dat și-a sintetizat idealul vieții sale, prin alăturarea a patru cuvinte: altarul și amvonul, catedra și condelul. Într-adevăr, pe toate acestea a știut să le îmbine în mod cu totul și cu totul fericit. A avut grijă de restaurarea bisericilor, în vremea sa s-a construit o nouă clădire pentru biblioteca Mitropoliei și s-au făcut îmbunătățiri la tipografia eparhială. Ca dascăl de teologie și hirotonisitor a asigurat succesiunea clericilor în toate Bisericiile Arhiepiscopiei Sibiului și, ca profesor, pentru întreaga Transilvanie. Pe amvon, cine nu știe cită vigoare, cită forță emana dintr-insul în momentul în care predica. Transmitea tuturor un fel de fior prin care toți intrau în legătură directă cu el, cu sufletul lui, cu ideile lui, și toți participau la ceea ce spunea. În expunere făcea dovada unei logici desăvîrșite. Peste tot făcea dovada că este în posesia unei gîndiri ordonate și a unor idei precise. Întotdeauna cuvîntul lui era motivat de idei alese și bine organizate. Era mobilizator în tot ceea ce spunea. Nu putea vorbi fără să se implice personal în ceea ce spunea. Aceasta mi s-a părut întotdeauna extraordinar la dînsul. Oratoria sa venea din substanța convingerilor sale.

A propovăduit pe Hristos, a fost un bun și mare profesor de teologie morală și a fost, așa cum s-a mai remarcat aici, un mare luptător pentru unitatea Bisericii Transilvaniei, pentru unitatea întregii Bisericii românești. A propovăduit continuitatea, suveranitatea, unitatea neamului nostru, drepturile noastre istorice asupra Transilvaniei. Devenea tunet cînd vorbea despre acestea, iar despre suferințele seculare ale poporului Transilvaniei nu conținea să amintească, spre a îndemna la fapte pentru apărarea independenței și libertății în sfîrșit dobîndite. Aduceți-vă aminte: cînd vorbea despre acestea, dintr-odată se infierbînta. Cuvîntul lui devenea atunci fulger. Cuvîntul lui scăpăra și inimile ascultătorilor se infierbîntau și se luminau.

A fost cu adevărat un mare fiu al poporului românesc. Proclama întotdeauna, cu putere, legătura dintre românii de aici și cei de peste munți. „Carpații nu ne-au despărțit niciodată. Au fost șira spinării neamului românesc.” Îi plăcea să-și aducă aminte că și studiile și le-a făcut peste tot. „Eu aparțin de fapt ambelor facultăți, și celei de la Sibiu și celei de la București” zicea. Putea să spună că aparținea de fapt la trei facultăți: și celei de la Chișinău, unde a studiat, ba chiar ar fi putut să spună că aparținea la patru facultăți, fiindcă și-a început studiile teologice la Oradea, unde a studiat un an.

A fost un om de analiză și de sinteză. A făcut studii superioare nu numai la noi în țară, ci și la Viena. Dovada acumulărilor sale sînt cărțile pe care le-a scris și foarte multe studii care au rămas risipite prin revistele noastre teologice, opere temeinice și originale. Atît cărțile, cît și studiile sale vor rămîne în istoria teologiei și în istoria culturii românești. Poate că nu toți dintre dv. știți că a fost un distins om de cultură, nu numai un teolog. Și teologia e cultură, dar dincolo de aceasta, mitropolitul Nicolae Mladin iubea literatura, arta și poezia, era în legătură cu mulți scriitori și istorici, și, ceva mai mult, era el însuși poet. A publicat multe poezii în reviste literare, din modestie semnate cu pseudonim.

A fost și mare ecumenist, adică — pentru cei care nu știți ce înseamnă acest cuvînt — a fost unul din luptătorii pentru unirea Bisericii lui Hristos într-una singură, așa cum a fost ea la început. A fost unul din creatorii ecumenismului local de la noi din România și, aici, în Transilvania, mai ales, a fost în foarte bune legături cu toate celelalte culte. Era prezent și activ la toate conferințele interconfesionale. Așa cum a remarcat d-l episcop Gyula Nagy, în cuvîntarea sa, mitropolitul Nicolae Mladin a fost primul dr. h. c. al Institutului teologic protestant din Cluj-Napoca. De multe ori a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la întîlniri intercreștine internaționale, însoțindu-l și eu, la multe din aceste întîlniri și știu cît era de prețuit. De altfel, cînd am anunțat la Bari moartea sa, în momentul cînd mi-a fost comunicată telefonic, fiind acolo de față și cite doi reprezentanți din fiecare din cele 14 Biserici ortodoxe din lume, și 30 de reprezentanți de frunte, din toată lumea, romano-catolici, toți m-au rugat să transmit clerului și credincioșilor Transilvaniei condoleanțele și omagiile lor pentru cel care a fost mitropolitul Nicolae Mladin și pe care foarte mulți dintre ei l-au cunoscut și l-au iubit.

În istoria mitropoliților Transilvaniei Nicolae Mladin va rămîne ca un mitropolit mare și generațiile viitoare, fără îndoială, îi vor studia și îi vor fructifica opera. Sînt convins că Institutul Teologic din Sibiu va păstra amintirea unui mare profesor.

Astăzi, mitropolitul Nicolae Mladin pleacă dintre noi. Despărțirea ne întristează, oricît știm că e doar o trecere întru nădejdea învierii și a vieții de vecl. Rog pe sora sa și pe nepoții aici prezenți să primească sincere condoleanțe. Cu ziua de astăzi, cu plecarea lui, el intră în veșnicie, iar pe pămînt intră în istoria Bisericii Ortodoxe Române. Catedrala din Sibiu, toate bisericile Transilvaniei îl vor pomeni mereu de acum înainte, adăugînd la numele celor pomeniți pînă acum: Andrei Șaguna, Procopie Ivacicovici, Miron Romanul, Ion Mețianu, Nicolae Bălan, Nicolae Colan, și numele mitropolitului Nicolae Mladin. Astăzi, intră el însuși în rîndul celor mari pe care i-a venerat și pomenit.

Să ne rugăm dar pentru dînsul, ca Dumnezeu să-i facă parte de mîntuire, să-l ierte greșelile ce va fi săvîrșit ca un om, și să-i dea lucrătorului plata sa. Să-i odihnească cu dreptii și pomenirea lui să fie din neam în neam. Și zicem toți: Dumnezeu să-l ierte!”

Pr. prof. Dumitru Abrudan

200 de ani de învățământ teologic la Sibiu

## I. Cursurile pedagogice și teologice din anii 1786—1811

Pină nu de mult se considera că învățământul teologic românesc și-ar avea începutul numai din primele decenii ale secolului al XIX-lea. Dar cercetările istorice efectuate în ultimii ani au dovedit că se poate vorbi de anumite cursuri sporadice de pregătire a viitorilor preoți cu mult înainte. De pildă, aproape în tot cursul veacului al XVI-lea a funcționat o școală în care se pregăteau preoți la mănăstirea Putna, în cadrul căreia au activat dascăli de prestigiu, ca Eustatie „ritor, domestic și protopsalt” (sfârșitul sec. XV — începutul sec. XVI), Antonie Protopsaltul (sec. XVI), „ritorul și scolasticul” Lucaei, atestat documentar în 1561, care predau unicitilor lor discipline teologice și umaniste, noțiuni de drept, muzică bisericească. O școală cu vechi tradiții a fost cea de pe lângă biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, întemeiată pe la sfârșitul secolului al XV-lea și reorganizată în 1597 de protopopul cărturar Mihail — colaboratorul diaconului Corei — la care se pregăteau viitorii preoți din Brașov și Țara Biserii. Alți tineri dobândeau învățătura de carte trebuitoare unui slujitor al altarului în școlile de pe lângă centrele eparhiale (București, Râmnic, Buzău, mai târziu Argeș, Iași, Roman, Rădăuți, Huși, Alba Iulia), precum și în școlile mănăstirești de la Cozia, Argeș, Colțea din București, Neamț, Putna ș.a., la care învățau și numeroși tineri transilvăneni.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se cunosc primele încercări de înființare a unor școli speciale pentru pregătirea clerului: la biserica Sf. Dumitru (1764), urmată de alta la mănăstirea Obedeanu (1775), amândouă în Craiova, la Mitropolia din București (1776), la mănăstirea Putna (1774), creată prin strădaniile arhimandritului Vartolomei Măzăreanu, la mănăstirea Sf. Ilie de lângă Suceava (1786), mutată curând la Cernăuți (1789), toate cu o existență scurtă. În 1797, s-a înființat, la mănăstirea Toți Sfinții din București, citoria marelui cărturar Antim Ivireanul, o școală de „gramatică” sau „de candidați”, care a funcționat până în 1847. Prin 1779, dascălul Mihail Martinovici Rosu a deschis, la Timișoara, un curs de pedagogie și teologie, cu o durată de șase luni, care a dăinuit până pe la începutul sec. al XIX-lea.

În acest cadru general se înregistrează și primele încercări de înființare a unor cursuri speciale pentru pregătirea viitorilor preoți și învățători în Transilvania. Împrejurările erau însă, cu totul diferite față de celelalte „țări” românești. Se știe că după 1701, o parte înfimă a clerului și credincioșilor ortodocși români din Transilvania au fost nevoiți să accepte unirea cu Biserica Romei. Clerul și credincioșii ortodocși — care constituiau majoritatea populației Transilvaniei — au rămas fără un cîrmuitor bisericesc până în anul 1761, cînd împărăteasa Maria Tereza — în urma numeroaselor memorii și miseri ale acestora — a acceptat numirea unui „administrator” (locuitor) de episcop ortodox al Transilvaniei, în persoana lui Dionisie Novacovici (1761—1767), stabilit în Râșinari. Au urmat alți trei episcopi sîrbi, cu reședința în Sibiu: Sofronie Chirilovici (1771—1774), Gheodeon Nichitici (1784—1788) și Gheorghi Adamovici (1789—1796), sub jurisdicția Mitropoliei ortodoxe sîrbe din Carlovci (pînă în 1864, la restaurarea Mitropoliei ortodoxe a Transilvaniei, prin strădaniile lui Andrei Șaguna). Abia în 1810, Curtea din Viena a permis alegerea unui episcop de neam român. Și astfel, prin Vasile Moga (1811—1845), s-a ajuns la constituirea unei ierarhii naționale românești în Transilvania.

În asemenea împrejurări nefavorabile pentru Biserica Ortodoxă românească din Transilvania, s-a pus problema înființării unei școli speciale pentru pregătirea clerului și a învățătorilor de la „școlile populare” îndrumate de Biserica. În cadrul politicii școlare a împărătesei Maria Tereza (1740—1780) și mai ales a fiului ei, împăratul Iosif II (1780—1790), prin care se urmărea culturalizarea locuitorilor din imperiul multinational habsburgic, s-au elaborat câteva legi școlare, inspirate de marele pedagog Ignatius Felbiger. De pildă, prin legea Allgemeine Schulordnung din 1774, s-a organizat învățământul elementar în trei grupe: școli populare sau comunale, capitale sau principale și normale. Cele din urmă — cu patru clase — aveau rolul de a pregăti învățătorii pentru primele două categorii de școli. În cadrul lor se făcea și un curs de metodică, urmărindu-se cunoașterea îndatoririlor învățătorilor, însușirea temeinică a materiei, ca și noua metodă de predare, formarea deprinderilor de a-l instrui pe elevi, noțiuni privind examinările, registrele școlare etc. Print-o nouă lege școlară, Ratio educationis, din 1777, cu privire la organizarea învățământului elementar, mediu și superior, școlile elementare erau organizate diferit (în sate, țiguri și orașe), urmărindu-se ca elevii să fie instruiți în limba maternă. În 1781 a fost sancționată o lege specială privind numai învățământul din Transilvania, Norma Regia, care se ocupa mai mult de gimnazii. Dar printr-un decret, cu data de 26 aprilie 1784, s-a hotărât să se acorde o mai mare atenție școlilor elementare din Transilvania și să se introducă metoda oficială de predare, iar manualele școlare austriece să fie traduse în limbile naționalităților din imperiu. Prin aceeași lege s-a hotărât ca supravegherea fiecărei școli să fie încredințată preotului-paroh.

Aceste legiuiri școlare au avut urmări însemnate asupra învățământului românesc. Reprezentanții „luminismului românesc”, pe lângă revendicările privind emanciparea politică și socială a românilor, au militat și pentru dezvoltarea învățământului în limba maternă și răspîndirea culturii în popor. De pildă, medicul Ioan Piuariu Molnar (1749—1815), fiul preotului din Sadu, prin două memorii adresate lui Iosif II în 1782, recomandă, între altele, ca pentru început să se înființeze 70 de școli populare românești în localitățile mai mari și să se numească un director școlar, care să aibă și îndatorirea de-a instrui pe învățătorii acestora după metoda școlilor „normale”, pentru a-și putea însuși o calificare corespunzătoare. În 1785, deci după înăbușirea răcoalei lui Horea, s-a hotărât să se înființeze noi școli elementare — mai mult pentru ortodocși, — precum și un seminar teologic la Timișoara. În urma acestei hotărâri, la 4 noiembrie 1785, episcopul Gheodeon Nichitici, a înaintat guvernului Transilvaniei un proiect de organizare a învățământului românesc. El propunea să fie numit ca director (inspector) școlar ortodox, fie doctorul Ioan Piuariu Molnar, fie Dimitrie Eustatievici (c. 1730—1795), fiul preotului Eustatie Vasilevici din Brașov. Guvernul a recomandat pe Eustatievici, care a și fost numit de Curte la 20 septembrie 1786 (cu 4 ani înainte fusese numit director al școlilor din dieceza Blajului marele cărturar Gheorghe Șincai). Noul director al școlilor naționale românești ortodoxe — cu studii la Academia duhovnicescă din Kiev, fost dascăl la școala din Brașov-Șcheii, secretar al primilor trei episcopi sîrbi ai Transilvaniei, autor al primei Gramatici românești cunoscute (1757), al unor lucrări teologice și manuale școlare, — a funcționat pînă la moartea sa (27 mai 1795). El a primit misiunea de-a ține un curs metodic, atît pentru învățătorii în funcțiune cît și pentru candidații la această slujbă, deci era vorba de un „curs de perfecționare” sau „de reciclare”, în termeni de azi. La încheierea cursului metodic absolvenții primeau de la director un „atestat”, pe baza căruia puteau fi aleși ca învățători de obște satelor românești.

Presupunem că acest curs dura șase săptămîni, cum se va întîmpla și în primele patru decenii ale secolului al XIX-lea. Eustatievici și-a început activitatea chiar înainte de numirea sa oficială, încît, în octombrie 1786, a terminat prima „promotie”: șapte învățători au fost declarați „admiși”, iar alți nouă, nestăpînînd suficient noua metodă, au fost obligați să revină la cursul de vară din 1787. Pe lângă ei, în septembrie 1787, au mai terminat cursurile alți 17 învățători, toți fiind repartizați la diferite școli subvenționate de parohiile ortodoxe românești. O nouă listă, de 11 absolvenți, se cunoaște abia în 1790, alta, cu 15 candidați, în 1791; desigur, cursurile au continuat și în anii următori, dar nu știm numele sau măcar numărul celor ce le-au frecventat.

Dar din cercetarea puținelor acte care au ajuns pînă la noi ne putem ușor convinge că paralel cu aceste cursuri de „calificare” sau „perfecționare” a dascălilor în funcțiune sau de formare a unor serii noi, Dimitrie Eustatievici se ocupa și cu pregătirea candidaților la preoție. Va fi fost sprijinit în această acțiune de episcopul Gheodeon Nichitici, care, încă din 1785, ceruse înființarea unui seminar pe seama eparhiei sale, dorință care i-a fost împiedicată de autorități. Avem mai multe mărturii că Eustatievici a pregătit și preoți. De pildă, printr-o circulară din 7 mai 1787, episcopul Gheodeon dispunea ca „de-acum înainte nici preot, nici cantor să fie care nu va învăța la școala normalicească (de normă, n.n.) și nu va arăta de la dascălul său atestat despre această învățătură”. Apoi, în listele de absolvenți prezentate autorităților de Eustatievici în 1787, apar și patru tineri despre care se făcea mențiune în chip expres că se pregăteau pentru preoție. În sfîrșit, o bună parte dintre absolvenții „cursului de normă” de la Sibiu, cunoscuți cu numele, la scurt timp au fost hirotoniți preoți, unii dintre ei numărîndu-se printre oamenii de cultură ai vremii respective, ca Radu Tempea V și Gheorghe Haină (devenit Haines), care i-au urmat lui Eustatievici în postul de director al școlilor, Radu Verzea și Ioan Ștefanovici, preoți în Brașov, care au tipărit cîteva cărți cu cheltuiala lor, Radu Duma, dascăl și cîntăreț în Brașov ș.a.

Dimitrie Eustatievici a întocmit și cîteva manuale pentru candidații la preoție: *Desvoaltele și tilcuitele Evanghelii a duminicilor, a sărbătorilor și a oarecărora zile, spre trebuința catehetilor și a dascălilor neuniți ce se află în mare Prințipatul Ardealului* (Sibiu, 1790, 7 f. + 178 p.), *Sinopsis adecă cuprindere în scurt a cel vechi și a cel noao Scripturi, adică a Biblii, spre întrebuintarea școlilor neunite naționalicești din mare Prințipatul Ardealului* (Sibiu, 1791, 170 p.). Cartea *Preoția sau îndreptarea preoților* (Sibiu, 1789, 16 f. + 79 p.) a fost tradusă de dascălul Radu Duma din Brașov și „diortosită” de Gheorghe Haines, elevii lui Eustatievici desigur la îndemnul său. A tipărit și cîteva manuale pentru școlile triviale pe care le conducea și pentru învățătorii lor: *Ducere de mîna sau povățuire către aritmetică* (Sibiu, 1789), *Scurt izvod pentru lucruri de obște și deschilin în scrisori de multe chipuri de pre limba slovească scos și întocmit, spre folosul pruncilor neuniți* (Sibiu, 1792). Fără îndoială că tot el a stăruit pentru tipărirea unor *Bucovane*, la Sibiu, în 1788 și 1795, a unui *Catichis mic* în 1789; tot lui îi aparține *Cartea methodului*, dar nu cunoaștem nici un exemplar din ea, probabil o traducere sau prelucrare din limba germană.

Rezultă că Dimitrie Eustatievici — în cel aproximativ zece ani de activitate ca „director al școlilor naționale neunite din Transilvania” s-a străduit să pregătească învățătorii după „noua metodă” a lui Ignatius Felbiger, să dezvolte

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu

## S-a stins din viață un mare savant și istoric al religiilor

Mircea Eliade a fost cunoscut pe plan mondial ca savant, istoric al religiilor, exeget al simbolurilor și comportamentelor religioase arhaice sau mai noi, specialist în orientalistă, filosof al miturilor, culturii și istoriei și om de litere, scriitor. Folosind două expresii ce-i aparțin din tinerețe, am putea spune că toată viața lui a fost închinată „actualizării Spiritului” și apreciată ca o magistrală „izbindă a Spiritului”. De aceea, stingerea lui din viață, în 22 aprilie 1986, a emoționat nenumărate inimi.

M. Eliade se născuse la București în 9 martie 1907 ca al doilea copil al părinților săi, Gheorghe și Ioana. Tatăl său a fost căpitan. Ca elev al liceului Spiru Haret din București, M. Eliade începe să scrie literatură și articole de istoria religiilor, orientalistă și alchimie. Între anii 1925—1928 este student al Facultății de Litere și Filozofie din București luîndu-și licența în filozofie cu teza: „Contribuții la filozofia renasterii”, care vede lumina tiparului în 1934 la București. Ca student se preocupă în chip deosebit de filozofia culturii, istoria religiilor și orientalistă și colaborează la „Cuvîntul”, mai ales cu cele 12 folioane duble ce alcătuiesc așa-numitul „Itinerariu spiritual”. Din noiembrie 1928 și pînă în ianuarie 1932 studiază, ca bursier, în India. Aici învață sanscrită, practică yoga, locuiește în mănăstirile din Himalaia și astfel cunoaște viața și spiritualitatea indiană nu numai pe bază de texte ci și în mod nemijlocit. În India fiind, și în pregătirea teza de doctorat în filozofie, intitulată: „Istoria comparată a tehnicilor Yoga”, cu care își va lua titlul de doctor în filozofie la București, în iunie 1933 și pe care o va publica în 1936. Din același an (1933) va fi suplinitor la catedra de filozofie a Universității din București. În vara anului 1936 călătorește la Londra, Oxford și Berlin. Între 1938—1942 scoate publicația „Zalmoxis. Revue des études religieuses”, din care apar, la Paris și București, patru tomuri. După 1940, M. Eliade trăiește în străinătate fiind mai întîi atașat cultural la Legația română din Londra (1940), apoi Consilier cultural la Lisabona (1941—1944), iar din 1956 pînă la stingerea sa din viață profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago.

Print-o muncă de cercetare „intimidantă” (calificativul aparține prof. D. Micu), M. Eliade devine unul din erudiții mari ai veacului nostru și creatorul unei opere științifice de specialitate, originale, vaste și de cel mai înalt prestigiu. Pe temelul acestora este ales membru al mai multor Academii de științe și arte, declarat Doctor honoris causa la numeroase Universități, premiat și medaliat de prestigioase Instituții de cultură, solicitat să țină cursuri extraordinare și conferințe, invitat să participe la colocvii și congrese internaționale de istoria religiilor și orientalistă și să colaboreze cu studii de specialitate la realizarea unor enciclopedii și volume colective, onorat și grațificat prin acordarea de articole, studii, monografii, teze de doctorat și licență și volume omagiale dedicate personalității și operei sale. La noi, au scris despre el D. Micu, M. Handoca, I. Lotreanu, Adrian Marino ș.a. În cadrul conferinței de Istoria Religiilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu s-au realizat, în manuscris, cîteva teze de licență despre M. Eliade și opera sa.

Din prodigioasa operă a lui M. Eliade, dat fiind spațiul restrîns, amintim doar titlurile operelor științifice capitale: *Soliloquiul* (1937), *Cosmologie și alchimie babiloniană* (1937), *Mitul Reintegrării* (1942); *Comentarii la Legenda Mesterului Manole* (1943); *Insula lui Euthanasius, eseuri* (1943); *Yoga*... (1936); *Techniques du Yoga* (1948); *Traité d'histoire de religions* (1949); *Le Mythe de l'Éternel Retour*

(1949); *Le Chamanisme et les techniques archaïques de l'extase* (1951); *Images et Symboles* (1952); *Le Yoga. Immortalité et Liberté* (1954); *Forgerons et Alchimistes* (1956); *Mythes, Rites et Mystères* (1957); *Naissances mystiques* (1959); *Métophysiques et l'Androgynisme* (1962); *Aspects du mythe* (1963, trad. rom., București, 1978); *Le sacré et le profane* (1965); *De Zalmoxis a Gengis-Khan* (1970, trad. rom., București, 1980); *La Nostalgie des origines* (1970); *Mythes, Rites, Symbols* (1975); *Occultisme, sorcellerie et modes culturellas* (1978); *Histoire des croyances et des idées religieuses*, vol. I *De l'âge de la pierre aux mystères d'Eleusis* (1976, trad. rom., București, 1981); Vol. II *De Gautama Bouddha au triomphe du Christianisme* (1978); vol. III *De Mahomet à l'âge de Réformes* (1983); vol. IV *De la découverte du „bon sauvage” aux théologies athées contemporaines* (în pregătire). Ca opere ale unui spirit enciclopedist și în același timp original, mai multe lucrări din cele arătate au fost traduse în alte limbi, iar unele reeditate.

Dacă problematica majoră a preocupărilor științifice ale lui M. Eliade reiese suficient de bine din enumerarea titlurilor de mai sus, contribuția sa științifică la descifrarea, limpezirea și soluționarea acestor probleme nu poate fi obiectul unui articol restrîns ca acesta. De aceea, ne mărginim să spunem cîteva cuvinte doar despre sensul general al operei lui M. Eliade pentru noi, pentru teologie.

M. Eliade a avut o vocație specială în a analiza și a înțelege sensurile și semnificațiile, intențiile și mesajele cele mai adînci și nebănuite ale religiilor, miturilor, riturilor, simbolurilor și folclorului, ca și ale altor fapte de cultură și în a le prezenta și documenta științific, „cu gravitatea savantului care oficiază în incinta sacră a lucrurilor fundamentale” (Zoe Dumitrescu-Bușulenga). Desigur, e vorba de o vocație originară pe care s-a cultivat-o fără întrerupere, așa cum am putut observa, încă de pe vremea cînd era elev de liceu și student în filozofie. De aici și continuitatea și coerența sistemului său de gândire. În temelul acestei vocații cultivate toată viața și înarmate cu o „informație coplesitoare” și cu o metodă de lucru sigură, M. Eliade întuiește, caută și descoperă în patrimoniul cultural arhaic semnificațiile și valorile profunde, fundamentale, esențiale, spirituale, sacre, profetice, absolute, ultime ale acestui patrimoniului, semnificații primordiale, originare prin care omul arhaic se referă la o realitate absolută, transcendentă și sacră și pe care le socotește hierofanii sau le pune pe seama unor teofanii.

În studierea „universurilor religioase arhaice și populare”, M. Eliade — în ciuda sărăciei și opacității semantice a surselor de informații — pleacă totdeauna de la situații și date precise, pe care le găsește cu o minunată perspicacitate și reușește „să arate ce s-a întîmplat, în durata timpului istoric, cu o seamă de intuiții, experiențe și idei religioase care au contribuit la constituirea condiției umane, din preistorie și pînă la începutul epocii noastre” (Istoria cred. și id. rel., vol. I, p. VIII). El constată că „*homo faber* a fost totodată *homo ludens, sapiens și religiosus*” (Ib., p. 7). M. Eliade observă că „este greu să ne imaginăm cum ar putea funcționa spiritul uman fără a avea convingerea că ceva ireductibil real există în lume; și este cu neputință să ne închipuim cum ar putea să apară conștiința, fără a conferi o semnificație impulsivului și experiențelor omului. Conștiința unei lumi reale și semnificative este strîns legată de descoperirea sacralului. Prin experiența sacralului, spiritul uman a sesizat diferența între ceea ce se revelează ca fiind real, puternic, bogat și semnificativ, și ceea ce este lipsit de

aceste calități, adică curgerea haotică și periculoasă a lucrurilor, aparițiile și disparițiile lor fortuite și vide de sens. Pe scurt, sacralul este un element în structura conștiinței și nu un stadiu în istoria acestei conștiințe. La nivelurile cele mai arhaice ale culturii, a trăi ca fiindă umană este în sine un *act religios*, căci alimentația, viața familială și munca au o valoare sacramentală. Altfel spus, a fi sau mai degrabă a deveni om înseamnă a fi „religios” (Ibid., p. IX). Cu alte cuvînte, M. Eliade, folosindu-se de o nouă manieră de a înțelege omul religios, atestă d.p.d.v. istoric și fenomenologic teza biblică (Cf. Fac. 1/26—27, F. Ap. 17/26—28), patristică (Fer. Augustin ș.a.), teologică (C. Erbicanu, I. Mihailescu, I. G. Savin, D. Stăniloae, P. Rezus) și filozofică (W. Windelband, R. Otto) a apriorismului logic și psihologic religios. În această atestare de o competență excepțională, unică chiar, constă, d.p.d.v. al teologiei noastre, meritul principal al lui M. Eliade. Zicem „principal”, dar de fapt M. Eliade preocupîndu-se de dialectica sacralului și profanului în istorie și dispunînd de „o familiaritate cu istoria universală” (expresia îi aparține), „a descoperit coerența și stabilitatea universului sacru” (P. Ricoeur), „a revelat, prin excelență, unitatea fundamentală a fenomenelor religioase și, în același timp, noutatea ineputabilă a expresiilor lor” (Ist. cred. și id. rel., I, p. XI), a refăcut „fenomenologia spiritului de la paleolitic pînă la timpurile noastre” (V. Fanache) și a realizat „o istorie a spiritului omesc” (I. Lotreanu, *Introd.* în op. lui M. E., p. 113) evidențînd atît „unitatea profundă și indivizibilă a istoriei spiritului uman”, cît și „momentele cetoare ale diverselor tradiții” (Ist. cred. și id. rel., I, p. XII și X). De asemenea el ne-a arătat că „nu se poate defini omul actual fără cunoașterea omului arhaic” (V. Fanache) și ne-a sugerat ideea și necesitatea de a regîndi lumea în „categoriile din ce în ce mai „morale”.

Dar, deși a cercetat fenomenologia și morfologia sacralului cu o sensibilitate religioasă profundă, cu pietete chiar, M. Eliade ne-a rămas dator totuși cu o mărturisire de credință proprie, precisă și clară. Dacă în *Citadela* (trad. rom., p. 399) A. de St. Exupéry zice: „Vreau să văd divinitatea căreia te închini ca să pot crede în tine” și dacă Einstein, cu un priel, a mărturisit zînd: „Cred în Dumnezeu lui Spinoza”, M. Eliade n-a făcut o asemenea mărturisire, cînd i s-a cerut. Unui reporter, care cu cîteva ani în urmă l-a întrebant în ce Dumnezeu crede, M. Eliade ocolînd mărturisirea solicitată i-a răspuns că lucrul acesta va reieși din ultimul volum al operei sale: „Istoria credințelor și ideilor religioase.” Oare, va fi uitat? Sau nu cumva va fi făcut această mărturisire într-un cod de nedescifrat pentru noi?

În orice caz, M. Eliade rămîne pentru noi o stea strălucitoare bine distinctă și cunoscută pe firmamentul culturii, unul din marii specialiști ai lumii despre care putem zice, — cu o expresie împrumutată — că „au exhumat marea statură” a lui *homo religiosus*, savantul român „prin opera căruia se va face marea intrare în conștiința culturală a lumii a fenomenului spiritual românesc” (Ist. lit. rom., Ed. Acad., 1979, p. 257 și 270), „creatorul profund și original” (E. Simion), profesorul „cu o putere de sinteză ce ține de înzestrarea omului de geniu”, „... fiul acestui pămînt și suflet carpatic” (I. Alexandru) care în toată viața lui a visat în limba maternă și a fost pătruns tot timpul de nostalgia patriei.

Fie ca zeul EOL să fi adus pe gîla natală măcar cîteva fire din rămășițele lui pămînteste încinerate la Chicago.

Pr. lector Ioan Gîdjar

## „PRIVIȚI CRINII CÎMPULUI...”

(Continuare din pag a 3-a)

rele izvor de materii prime pentru atîtea trebuințe pe care le avem, ea este uriașul cîmp deschis capacității noastre de cercetare, în sfîrșit, ea este marea noastră aliat, marea noastră prieten spre urcușul desăvîșirii finale, la care sîntem chemați.

Iată pentru ce cuvintele de mai sus ale Mîntuitorului Hristos ne aduc în atenție și un alt lucru, extrem de important pentru generațiile de astăzi cu deosebire, și anume acela că această grădină, ca această tîndă a raiului, cu bogata sa gamă de plante și animale, că întreg mediul înconjurător în care ne-a fost dat să viețuim în această lume este și el într-o mare premedie.

Cercetări diverse, studii, cărți, conferințe, congrese de specialitate etc., aduc tot mai mult în atenția omenirii constatarea că aria vieții din jurul nostru se restrînge an de an, că zone întinse de pămînt se detoriorează și desertizează, că plante, păsări și animale, care asigură echilibrul ecologic și, deci, ambianța necesară vieții noastre, sînt pe cale de dispariție, că păduri întregi sînt distruse, fie printr-o exploatare neugătată, fie prin factori poluanți, că administrări iraționale de îngrășăminte chimice afectează negativ în tinere suprafețe de pămînt și chiar sănătatea oamenilor și a animalelor, că însăși apa potabilă începe să devină o problemă tot mai acută ș.a.m.d. Pe lângă cele deja dispărute, Uniunea Internațională pentru apărarea naturii, de pildă, a publicat nu de mult o listă cuprînzînd 24 de noi specii de animale și vegetale pe cale de dispariție dacă nu se vor lua măsurile corespunzătoare pentru salvarea lor, sau cum avertiza, ca să dăm încă un exemplu, cel de al 9-lea Congres pentru con-

servarea pădurilor ținut în vara anului trecut la Ciudad de Mexico, că dacă nu se vor găsi cel mai curînd posibil „mecanismele corespunzătoare pentru o exploatare rațională a zonelor silvice” și dacă se va menține „actuala rată de distrugere a pădurilor — aproximativ 14 mil. hectare anual” — planeta noastră este amenințată să se transforme într-un deșert.

Industria modernă, procesele tehnologice de astăzi, automobilele și autovehiculele de orice fel aruncă anual milioane de tone de gaze poluante în atmosferă care, după cum știm, afectează chiar și viața noastră nu numai a mediului înconjurător, încît, după spusa specialiștilor, multe dintre tehnologiile moderne au început să devină un fel de cuțit cu două tăișuri.

Se apreciază că în întreaga lume în fiecare an se produc peste o mie de noi substanțe chimice, dintre care unele extrem de persistente și dăunătoare sistemului ecologic. Experiențele nucleare, experimentarea atîtor arme, precum și alte activități militare au dus, potrivit afirmațiilor oamenilor de știință, la scăderea, în ultimele patru decenii, cu un grad a temperaturii solului, iar straturile de gheață și zăpadă de la Polul Nord au crescut cu 12%. Efectele folosirii armelor chimice într-un singur conflict militar în deceniul trecut s-au concretizat în distrugerea vegetației pe 2 mil. ha de pădure și a culturii de cereale de pe 200 mii ha.

Așa se face că, pe plan statal, încă din 1972 ziua de 5 iunie a fost declarată „Ziua internațională a mediului înconjurător”, că în unele state au luat naștere partide ecologice, care luptă împotriva exploatării sălbatice a resurselor pămîntului și pentru

ocrotirea mediului înconjurător, iar, din aversene față deuciderea necumpătată a animalelor, chiar și pentru hrană, unele categorii de oameni s-au declarat vegetarieni.

Apărarea și ocrotirea mediului înconjurător este cu adevărat în primul rînd o problemă a statelor, a conducătorilor de popoare, ceea ce și la noi în țară este reglementat prin Legea Nr. 9/22 iunie 1973. Dar, ca și apărarea păcii, ea este și o problemă a noastră, a tuturor fiilor Pămîntului, toți fiind chemați să ocrotim și să transmitem, îmbogățim, mai departe, ceea ce Dumnezeu a creat atît de minunat pentru noi.

„Sînt împotriva munților de zgură și norilor de fum.”

Sînt împotriva norilor de fum care spun Ecuatorului:

— Lasă-ne pe noi să înconjurăm Pămîntul!

Sînt pentru norii care poartă în pintecul lor dulcea ploaie sau zăpada mătăsoasă...

spune atît de potrivit Geo Bogza în ziditoarea sa carte: „Ca să fii om întreg” (București, 1984, p. 5).

Pentru noi, ca fii ai Bisericii, cele de mai sus constituie și o problemă de credință, între altele și prin aceea că la procesul de restaurare sau de mîntuire este asociată și firea înconjurătoare, cum ne încredințează Sf. Apostol Pavel (Rom. 8, 19), cît și de morală, de dragoste, de generozitate. „Priviți crinii cîmpului!” Să privim deci ceea ce Dumnezeu a creat cu atîta înțelepciune și generozitate numai și numai spre binele și desfătarea noastră; să privim dar să și ocrotim întreg acest uriaș patrimoniu, străduindu-ne fiecare să crem „o atmosferă de sînt respect pentru Natura străbună, care va fi izvorul cel mai puternic și al unui sentiment patriotic bine înțeles și al sentimentului de solidaritate culturală universală, ce trebuie să animize în viitor umanitatea” — cum atît de potrivit sublinia la vremea sa marele nostru botanist Alexandru Borza.

## Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

## Mănăstirea Polovragi

Mănăstirea Polovragi, din ținutul Gorjului, ocupă un loc de frunte printre valoroasele monumente bisericesti și de artă religioasă din țara noastră. Așezată într-un cadru pitoresc, format din Cimpia și Cheile Olteului, cu peșterile Muierii și a Polovragilor din apropiere, constituie locul privilegiat al căutătorilor de liniște sufletească și de rugăciune smerită către bunul Dumnezeu.

Accesul spre sfânta Mănăstire Polovragi se face pe drumul național, care unește orașele Râmnicu Vilcea cu Tîrgu Jiu. La km 62, o șosea laterală se îndreaptă spre nord, iar după 6 km se oprește în fața monumentului amplasat la altitudinea de 550 m, la poalele muntelui Piatra Polovragilor.

Cine străbate depresiunea Polovragilor își amintește cu emoție că strămoșii noștri geto-daci s-au stabilit aici din cele mai vechi timpuri, crezând o înfloritoare așezare civilă pe șesul din partea sudică a Mănăstirii, și alta militară sus pe munte, în Poiana Padusului. Despre acestea, mărturisesc vetrele, unelele, podoa-bele, monedele, armele și obiectele cultice și casnice aduse la lumină de recentele cercetări arheologice. Cea mai valoroasă descoperire de la Polovragi o constituie un fragment ceramic imprimat cu litere latine. Astfel, localitatea devine al treilea centru, alături de Sarmisegetuza (Hunedoara) și Ocnița (Vilcea), de unde se obține încă o dovadă incontestabilă că strămoșii noștri geto-daci cunoșteau și foloseau scrisul.

Denumirea localității Polovragi, preluată și de Mănăstire, prin rezonanța sa particulară în toponimia românească, a atras o serie de creații care au încercat să-i descopere semnificațiile tainice. Unii au asociat-o cu planta povăgră sau polvragă, întrebuințată ca medicament. alții au derivat-o de la un cuvânt grecesc compus, care ar însemna „mult stîncosă” (Ghenadie Enăceanu); alții au dedus-o de la cuvinte slavone, care ar indica „o jumătate de vale cu maluri ripoase” (Iorgu Iordan), iar alții au văzut în ea o „vale diabolică” sau o „cîmpie vrăjită” (Aurel Sacerdoteanu). Mulțimea ipotezelor denotă totdeauna că nu s-a descoperit încă adevărul. Probabil, denumirea este de origine dacică, cu prinzind în sine o taină nedezlegată încă, despre vreo concepție a strămoșilor noștri, referitoare la credința lor religioasă sau la practicile medicale atît de puțin răspîndite în viața lor. În sprîjinul acestei opinii ar veni și faptul că, localnicii păstrează o tradiție, potrivit căreia, zeul geto-dac Zamolxis a locuit în peștera de la Polovragi. Aici se găseau și o mulțime de vraci, medici și preoți, deținători ai secretului cultului, dar și ai tainelor vindicării neputintelor trușești. Această legendă este consemnată și de scriitorul Alexandru Vlașcu în opera sa *România Pitorească*.

După cele mai noi cercetări, Mănăstirea Polovragi datează din jurul anului 1505, fiind ctitorită de frații Radu și Pătru, fiii lui Danciu Zamona, menționați într-un hrisov emis de voievodul Basarab cel Tânăr (1477—1482), la 18 ianuarie 1480. Vechimea Mănăstirii este stabilită la această dată pe baza unei inscripții slavone, descoperită în satul Igoiui, care spune printre altele că „s-a zidit și s-a săvîrșit acest hram Adormirea Preasfintei și Precurarei Stăpînei Născătoare de Dumnezeu și pururea Feocioara Maria, să fie de ajutor binecinstitorilor vlastelini ctitori, jupan Radu comis și fratele lui, zugrav Pătru spătar”. În sprîjinul ei, vine altă inscripție, tot slavonă, din anii 1504—1505, găsită în comuna Baia de Fier, avînd următorul text: „Au zidit Fiii lui Danciu, jupan Radu comis și jupan Pătru spătar, acest hram al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, în anul 7013”. Ele, se crede că, au aparținut primei biserici a Mănăstirii Polovragi.

Timp de un secol și jumătate, documentele nu mai pomenesc nimic despre acest sfînt locaș. În anul 1645, satul Polovragi devine proprietatea logofătului Danciu Pîrliianu. El făcea parte din vechea și bogata familie olteană a Pîrliianilor care stăpînea numeroase moșii. Potrivit tradiției, marile familii își zideau, pe una din proprietățile mai scutite de vitregiile vremurilor, un locaș de cult, pentru odihnă și reculegere sufletească, iar în caz de pericol, pentru refugiu și adăpost. Astfel, ctitorul actualei biserici a Mănăstirii este Danciu Pîrliianu din Milești, cum rezultă din hrisovul emis la 6 iulie 1648 de voievodul Matei Basarab. Acesta constituie, de fapt, primul document referitor la Mănăstirea Polovragi.

Danciu Pîrliianu a zidit biserica pe vechile temelii, păstrînd din ele partea cea bună, cum se vede din zidăria părții inferioare a construcției. În anul 1657, monumentul este vizitat de Patriarhul Macarie al Antiohiei, însoțit de Arhidiaconul Paul de Alep. Acesta notează în Jurnalul său de călătorie că, un boier vestit a clădit în satul Polovragi o mare mănăstire cu hramul Adormirea Maicii Domnului, lingă o biserică de lemn; că aduse aici călugări și preoți, pe care i-a așezat prin chilii diferite, pînă ce termină construcția cea nouă. De aici se constată că, la Mănăstirea Polovragi exista o biserică de lemn, ridicată în urma ruinării primei biserici de zid, și în care s-a oficiat cultul divin pînă la terminarea actualului locaș. Zidirea vechilor biserici pe fundații anterioare era un procedeu frecvent în trecut istoric al țărilor românești.

După terminarea ctitoriei de la Polovragi, Danciu Pîrliianu i-a făcut o serie de dani; iar cînd era capucheala la Constantinopol, în timpul

voievodului Matei Basarab, a închinat-o metoc Sfîntului Mormînt. Se crede că voievodul nu i-a plăcut gestul slujitorului său, deoarece, înțărind actul cu pecetea sa, stabilește ca patriarhii Cetății Sfinte să nu pretindă niciodată mai mult decît li s-a făgăduit, și nici egumen de la Ierusalim să nu trimită.

În anul 1693, marele voievod Constantin Brîncoveanu (1688—1714) răscumpără Mănăstirea, plătiind trei puncte de galbeni. Domnitorul a dispus ca banii să nu fie trimiși la Ierusalim, ci folosiți pentru restaurarea chiliilor de la Mănăstirea Sfîntul Gheorghe din București. Acesta a fost un înalt gest patriotic din partea domnitorului, pentru că, deși Mănăstirea bucovineană era închinată Sfîntului Mormînt, aparținea tot pămîntului românesc.

Mănăstirea Polovragi fiind neterminată la data răscumpărării, domnitorul îi adaugă pridvorul în stil brîncovenesc, zugrăvește interiorul, construește o serie de chilii, clopotnița și zidurile de împrejmuire. Istoria ei, din această perioadă, este cuprinsă în frumoasa inscripție chiralică din pronaosul bisericii. Astfel, Constantin Brîncoveanu este al treilea ctitor al acestei vetre monahale.

Datorită poziției sale, în timpul stăpînirii austriece în Oltenia (1716—1739), este aleasă reședință personală de către generalul Steinville care scria că „nu există o mănăstire mai frumoasă și mai împodobită” în această parte a țării. Într-adevăr, chiliile orînduite în jurul bisericii crează un aspect plăcut, formînd o puternică cetate de apărare. Clădirile din partea apuseană, cu etaj și cerdac, adăposteau odinioară stăreția, chiliile călugărilor, arhondaricul, arhiva și trapeza. Aici se îndeletniceau călugării cunoscători ai scrisului cu copierea hrisoavelor, cu traducerea și consemnarea lor în Condița Mănăstirii.

Biserica, în stil bizantin, are formă trilobată și o simetrie proporționată. Unii cercetători o consideră foarte veche, datorită caracteristicilor sale arhaice care o apropie de secolul al XIV-lea; alții văd în ea caractere dominante ale arhitecturii secolului al XVI-lea, cu refaceri în secolul al XVII-lea.

Deosebit de importantă este pictura, asemănătoare cu cea de la Mănăstirea Hurez, fiind opera comună a unor pictori renumiți. Pe perețele exterior, se află impresionanta icoa-

nă „Acoperămîntul Maicii Domnului”, zugrăvită de Constantin (1713). În pridvor, deasupra ușii, este icoana hramului: „Adormirea Maicii Domnului”. De o parte și de alta a intrării, se pot admira cele două reprezentări iconografice, unice în țara noastră, ale mănăstirilor din Sfîntul Munte Athos.

Pictura interioară originală, veche de peste un sfert de mileniu, este de o certă valoare artistică. În pronaos, sînt tablourile votive ale ctitorilor: Matei Basarab, Danciu Pîrliianu cu fiii săi: Preda, Barbu și Pătru. În dreapta, Constantin Brîncoveanu și doamna Maria, împreună cu Constantin, Ștefan, Radu și Matei, care aveau să sufere la Istanbul moarte mucenicască.

O adevărată capodoperă a vechii sculpturii românești o constituie capeteasma, executată în lemn de tei, cu o bogată ornamentație.

În partea nordică a incintei, se găsește biserica „Bolniță”, ctitoria egumenului Lavrentie din 1732. Pereții interioari sînt acoperiți cu o admirabilă frescă, viu colorată și excepțional conservată. Odinioară, în jurul bisericii erau chilii destinate îngrijirii medicale a călugărilor și a creștinșilor din satele vecine.

La Mănăstirea Polovragi a existat și o puternică mișcare culturală, atingînd punctul culminant în timpul luminatului egumen Clement, ajuns episcop al Rîmnicului (1735—1749). În anul 1785 activa aici ierod. Naum Rîmniceanu (1764—1839), care a scris *Cronica Țării Românești* de la 1290 pînă la 1834.

Se știe că în perioada Revoluției din 1821, Mănăstirea a îndeplinit și un important rol național, devenind un valoros punct de rezistență și aprovizionare a revoluționarilor. În pridvorul bisericii se găsește chiar o inscripție, presupusă a fi a lui Tudor, cu următorul cuprins: „Am venit și eu, robul lui Dumnezeu, la această sfîntă și dumnezeiască Mănăstire... la leatul 1821, mai 28, în zilele lui Alexandru Ipsilant, V. V. Slușer Vladimirescu”.

Mănăstirea Polovragi posedă și o bogată colecție de obiecte bisericesti și de artă feudală, formată din icoane, cruci, vase liturgice, cărți vechi de cult și de muzică bisericască. Valoarea deosebită reprezintă sfta și stiharul provenind din epoca brîncovenască, epitaful lui Filaret al Rîmnicului (1786) și pomelnicul lui Constantin Brîncoveanu.

Restaurată capital în ultimii ani și readusă la forma sa originală, sfînta Mănăstire Polovragi constituie o măturie nemuritoare despre credință religioasă și capacitatea de creație artistică a strămoșilor noștri.

Arhim. Veniamin Micu



## Mitropolitul NICOLAE CORNEANU, Studii patristice.

## Aspecte din vechea literatură creștină, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara 1984, p. 296

Specialiștii susțin cu temel că scrierile patristice au înfrînt indeosebii cultura medievală și — într-o anumită măsură — literatura modernă. Și pentru această rațiune, la noi și aiurea, Patrologia se bucură azi de o atenție crescîndă, ilustrată prin analize serioase, înținerii și publicații de specialitate, unele imprimate chiar în edituri de stat. Recent a apărut o nouă carte a Intîlțătorului Bisericii bănățene, o selecție de *studia patristica* răspîndite în diverse reviste din țară și străinătate. Actualul tom — facilitînd enorm munca de informare — așează la îndemîna teologilor noștri, a celorlalți cercetători ca și a simplului ctitor, o serie de articole rînduite pe teme patrologice și avînd bibliografie completată. „Ca românii — se subliniază just în Pre-cuvîntare — am avea motive suplimentare de natură să justifice necesitatea familiarizării cu scriitorii patristici, dat fiind că operele lor, făl-măcite încă din bună vreme, reprezintă unul din captolele esențiale ale vechii noastre literaturi. Așa cum s-a arătat mai des în ultimii ani apoi, printre autorii patristici se găsește și cftiva străromâni, destul de vitregiți pînă acum, ale căror opere „au greutatea lor — mai mică sau mai mare — în determinarea fizionomiei spirituale a poporului român.”

Prin culegerea de față, I. P. S. Mitropolit Nicolae demonstrează între altele ceea ce afirma cîndva un teolog apusean despre Părinți că ei „sînt geni sub aspectul culturii și gîndirii, sfinți din punct de vedere al vieții eclesiale (deoseori trecuți prin mănăstire), avînd menirea istorică și darul special (...) de a menține Ecclesiei neprihănirea învățăturii și a existenței sale” (Yves Congar, *La Foi et Théologie*, Paris-Tournai, 1962, p. 219).

Materialul — cum am anticipat — este restructurat în mai multe părți mari (șase la număr), fiecare avînd subdiviziunile respective. În primul capitol — *Sfinții Părinți ai Bisericii și literatura patristică* — se tratează documentat despre periodizarea Patrologiei, metodologie, despre stilul, însemnătatea și actualitatea scriitorilor patristici, și altele. Capitolul următor ne introduce în miezul *raporturilor Patristice cu gîndirea antică*. Spre pildă, se evidențiază dezvoltarea conceptului de „filosofie” la vechii cugetători, totodată se dezbate semnificația acelei „vera philosophia”

înțeleasă în ultimă instanță ca teologhisire ce trebuia secundată de practica virtuții. Deosebit de prețios e studiul „Fericitul Augustin și Platon”, cu dreapta constatare că „citind pe Platon, Augustin a ajuns să înțrevadă natura spirituală a lui Dumnezeu și existența Logosului (...) Prin Augustin și prin nun a lui Dumnezeu al Bisericii, Platon a intrat în teologia creștină și a devenit, așa au spus ei, unul dintre „ai noștri” (p. 94 și 96). Altminteri, și convingerea filosofului român C. Noica (cf. *Jurnalul de la Păltîniș*, ed. G. Lileceanu, Craiova, 1983, p. 82) este că Augustin l-a priceput cel mai bine pe celebrul discipol al lui Socrate (pe numele adevărat Aristocles).

Al treilea generic intitulat *Pașni de aghologie patristică*, cuprinde importante precizări referitoare la: Sf. Antonie cel Mare, Sf. Vasile, episcopul Bretonian al Tomisului, Sf. Ioan Milostivul patriarhul Alexandriei etc. Impresionant socrim în medalionul denumit „Împăratul Traian și Sfîntul Traian” (p. 144). Într-alt capitol sînt evocate figurile unor *predicatori* renumiți, ca: Sf. Ipolit, Fericit Augustin, Petru Hrisologul, Sf. Ioan cel Milostiv. Titulorilor de *poezie* adevărată, titlucirile din *lrica patristică* (p. 183 și urm.), plus comentariile nuanțate, le procură o înclntare aparte. Pomenim în acest context imnele ambroziene și simțita prezentare a poetei bizantine Casia (sec. IX).

Ultima diviziune — *Interpretări din scrierile patristice* — conține probleme felurite: chipul adevăratului preot după Fer. Ieronim, autoritatea episcopală după Sf. Ciprian, portretele faimosului misionar Ulfila, chestiunea sufletului, unirea ipostatică explicată de Leonțiu din Bizanț, elemente de estetică patristică (noțiunea „frumosului”) ș.a. A intra mai mult în detalii înseamnă a priva pe viitorul lector de satisfacția contactului direct cu texte de o reală valoare teologică, literară, istorică...

Lucrarea înfățișată adineauri în rezumat constituie o autentică contribuție la progresul studiilor patristice. Varietatea subiectelor, înalta competență cu care sînt expuse, pe urmă profundul respect al autorului față de „stîlpii” Bisericii, stilul elevat, sînt doar cîteva din calitățile remarcabile ale prezentului volum.

Pr. Vasile Muntean

## O prefață mai puțin cunoscută

Într-un interviu dat de Zaharia Stancu pentru revista „România literară”, referindu-se la reacția sa sufletească cînd l-a descoperit pe Gala Galaction, autorul romanului *Desculț* declara: „Reacția mea a fost foarte puternică atunci cînd am descoperit un scriitor care se născuse pe aceleași meleaguri cu mine: este vorba de Gala Galaction, un om cu o mare energie. Traducerea *Biblia* în limba română, operă grea, monumentală. În vederea acestei traduceri învățase în afară de greacă și latină, engleza. Se plimba prin Cișmigiu, se întîlnea cu prietenii învățați și, cu *Biblia* în mînă, îi întreba cum s-ar traduce cutare sau cutare cuvînt, și așa a învățat și englezește. Traducerea *Bibliei* este o capodoperă asupra căreia *Istoria literaturii române* nu poate să treacă. Trebuie să privim *Biblia* ca o carte, ca un moment de înțelepciune, ca un uriaș depozit de izvoare istorice”. Al. Rosetti a realizat la *Fundația pentru literatură și artă*, cu colaborarea lui Gala Galaction și a pr. Vasile Radu traducerea *Bibliei*, lucrare voluminoasă săvîrșită într-un timp record, prin efortul de excepție depus de cei doi traducători. Gala Galaction a tradus *Noul Testament* direct din grecește, iar V. Radu *Vechiul Testament*, din ebraică (era diplomat în limbile semitice de la Paris). Traducerea *Vechiului Testament* a fost revizuită stilistic de Gala Galaction. *Biblia* a apărut în noiembrie 1938 într-un volum compact, format octavo, tipărit pe hîrtie biblie de Imprimeria Națională din București (edițiile a II-a și a III-a au apărut în 1939). Am apelat la toate aceste informații spre a semnala o prefață după părerea noastră mai puțin cunoscută publicului larg — semnată de Gala Galaction. Este vorba de *Cuvînt* introductiv la *Psaltirea în versuri* (Cartea I, apărută în 1934, la Tipografia „Artistică”, P. Mitu Pitești), lucrare a lui Ioan Glonțescu. Această versificare utilizează textul în manuscris tradus de G. Galaction și V. Radu — *Psaltirea, Cartea I*, cum se menționează de mai multe ori, în preambulul psalmilor. Reproducerea în extenso acest *Cuvînt introductiv* în care e vorba de cultul poeziei și al marilor poeți.

„Dintre toate cărțile *Sfintei Scripturi* a Vechiului Testament, aceea care a fost și este mult citită e cartea Psalmilor. Aceste imne religioase ale împăratului David și ale soților săi intru sacră inspirație, au avut în lumea aceasta prin hotărîrea Proniei, o menire extraordinară. Sînt trei mii de ani de cînd cele mai nobile și mai cucernice

suflete omeneste își înalță gîndurile către Dumnezeu, pornind și potrivit și zborul după nemuritorul avînt al Psalmilor. A-tit odinioară, în biserica creștină, cît și astăzi în bisericile despărțite, cartea Psalmilor a fost de nenumărate ori talmăcită, comentată și răspîndită independent de restul Bibliei.

Multe cugete religioase creștine, datorite cu dorul poeziei sau cel puțin dezmiardate de muzica versului, au căutat să transpună inspirația psalmistului și gravitatea acordurilor ei în măsura și în lirica limbilor moderne. Poeții și stihitorii care s-au încercat să redea în cadențe moderne pe anticul Rege poet, chiar cînd n-au izbutit totdeauna, au cîștigat constant adevineea și binecuvîntările Bisericii Creștine.

În zilele noastre, cînd energia și abundența tiparului fac, în fiecare țară și țărișoară, cîte o cataractă de mii de ori mai puternică decît cataracta Niagara, sîntem bucurioși să vedem, în puhoaiile hîrtiei tipărite, oricît de multe talmăciri și acomodări moderne ale Psaltirei.

Prezenta lucrare, a D-lui Ioan Glonțescu, este una din aceste traduceri acomodade a Psalmilor nemuritori. Traducătorul are meritul principal că vine să facă o merituosă diversiune în obiceiurile și în lectura tineretului de azi. D-sa și-a dat o meșteră osteneală și a verificat cînd mai adecuat, cît mai perfrastic substanța sfințelor cîntări din biserică străbună.

Orice infiltrație nouă a Cuvîntului Etern în sufletele românești — dacă această infiltrație este pură și autorizată — este spre binele și spre mîntuirea acestor suflete” (Gala Galaction).

Ca și în povestirile și romanele sale, Galaction e un virtuos al limbii, cultivă un stil excesiv cizelat și împodobit cu elemente căutate pe de o parte în straturile mai vechi ale limbii, pe de altă parte în fondul neologic. Un stil cum l-a numit Vianu, baroc.

Acest mare cărturar și virtuos al scrisului a dat românilor o operă nemuritoare — *Biblia* în traducerea străbătută de ideea colaborării și prieteniei între oameni și între națiuni. A fost un optimist încrezător în înțelepciunea și pacea oamenilor. „Cred” spunea el, „în pacea a toată lumea”. Cred în puterea irenică (de pace — n.n.) a poeziei și artei (...) Cred că lumea noastră își va găsi voința și energia de a se întruni la un suprem areopag al înțelepciunii și al umanității”.

Dumitru Anghel

## I. Cursurile pedagogice...

(Continuare din pag. a 6-a)

școlile existente și să înființeze altele noi, să le inspecteze și îndrume, să tipărească manuale corespunzătoare. În afară de acestea, el este și inițiatorul cursurilor de pregătire a preoților la Sibiu, în 1788, decînd acum două sute de ani. Fără a subestima rolul lui Gheorghe Lazăr în pregătirea ctitorva serii de preoți la Sibiu, după 1811, totuși, *Dimitrie Eustatievici are meritul că a inițiat și a condus aceste cursuri și a întocmit primele manuale pe seama lor*. În felul acesta, socrim că facem un act de dreptate, de reconsiderare istorică, redînd lui Dimitrie Eustatievici locul binemeritat care i se cuvine în istoria învățămîntului teologic românesc: acela de *intitlul dascăl al școlii preoțești de la Sibiu*.

Succesorul său la conducerea școlilor ortodoxe românești din Transilvania a fost preotul Radu Tempea din Brașov (1768—1824), al cincilea din șase generații de preoți brașoveni cu același nume. Studiase la școala românească din Șcheii Brașovului, la gimnaziul luteran sășesc de acolo, urmas cursul lui Eustatievici, apoi a făcut studii de Filozofie la Buda. A slujit ca învățător și preot în Brașov Șchei, iar între anii 1796—1808 a fost director al școlilor, deci în timpul îndelungatei vacanțe a scaunului episcopal de la Sibiu (1796—1810). Pe lîngă instruirea învățătorilor după „noul metod” și înființarea de școli noi, Radu Tempea a pregătit și candidați de preoție. Acest lucru este dovedit prin mai multe mărturii. De pildă, dintr-un „atestat de calificare preoțesc” (dintr-o serie de „atestate” imprimate), rezultă că posesorul lui a stat „o vreme în Sibiu, spre învățătura creștinească care se cuvine fleștecării preot a învăța... și învățînd s-au examinatul de mine”. Înseamnă că exista un curs special — fără să-i cunoaștem durată — la terminarea căruia se dădea un examen. Din „protocolul sedințelor consistoriale” din anul 1804, aflăm mai multe știri cu privire la existența acestor cursuri. De pildă, despre un tînăr din județul Hunedoara se menționează că „se află aici la școala candidaților de preoți răsmaș”. În același an, Radu Tempea a fost supliniit — timp de 40 de zile (probabil atît dura cursul) — „pentru învățătura candidaților de preoție” de fratele său Nicolae Tempea „dascălul de normă de aici” (din Sibiu, n.n.). Dintr-o altă sursă documentară, din același an, se constată că existau atunci două cursuri: unul „de normă”, pentru învățători, condus de Nicolae, altul „de preoție”, condus de Radu Tempea.

Nu se cunosc împrejurările care au dus, în 1808 — la înlocuirea lui Radu Tempea, din funcția de director, cu protopopul Gheorghe Haines (c. 1760—1812), originar din Mohu, fost învățător în Avrig, preot și protopop în Brașov. Se pare că el n-a predat la cursurile de normă și de preoție, ci a încredințat cu acestea pe dascălul *Simion Jinaru*, care înlocuise — încă din 1807 — pe Nicolae Tempea la „școala de normă”, ce funcționa acum pe lîngă noua biserică cu hramul Sf. Luca, din cartierul „Iosefin” („din groapă”, azi Str. Justiției), ctitoria cunoscutului negustor și mecenat Hagi Constantin Pop. Dintr-o circulară a Consistoriului sîbian din 14 februarie 1809, se constată că Simion Jinaru pregătea pe viitorii dascăli timp de șase săptămîni, de luni — după „duminica Tomii” pînă în sîmbăta Rusaliilor, „aducîndu-și fiestecare de cheltuială pentru hrana sa pe vremea hotărîții”.

Această situație a durat pînă în martie 1811, cînd cursurile de preoție au intrat într-o etapă nouă, fiind încredințate tînărului cărturar Gheorghe Lazăr,



## ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

## SIBIU

■ In săptămâna din prima decadă a lunii aprilie 1986, Sibiu a fost gazda celei de-a X-a ediții a Olimpiadei naționale de Istoria României, care ne arată, și ea, prețuirea de care se bucură în țara noastră istoria Patriei, amintindu-ne totodată de întrecerile din Grecia antică, care se desfășurau pe muntele Olimp.

Cu acest prilej, comisia centrală a Olimpiadei, compusă dintr-un mare număr de profesori de istorie, având în frunte pe bine-cunoscutul academician profesor universitar doctor Ștefan Pascu, a vizitat colecția de icoane pe sticlă de la parohia Sibiului, unde P.C. Pr. Z. Oancea a făcut o prezentare nu numai a colecției, în care se oglindesc toate școlile de pictură pe sticlă din țara noastră, ci și a bisericii — monument istoric din Sibiu, a mănăstirii și a cetății care au ființat cîndva aici, cit și a întregii localități, care-și duce originea în timpurile îndepărtate ale istoriei.

La plecare, d-l prof. Ștefan Pascu a încrestat în cartea de onoare a muzeului rînduri calde, cinstitoare pentru așezămîntul nostru din Sibiu, cercetate astăzi de tot mai mulți fii ai țării și de turiști de peste hotare, din care încreștam și următoarele pasaje: „Muzeul, unic prin bogăția, varietatea și frumusețea colecției de icoane pe sticlă, cea mai bogată din țară, a fost o revelație pentru întregul grup, format din profesori din toată țara. Înțelegerea trecutului și prezentului satului Sibiului, a monumentelor sale și a valorilor cuprinse în muzeu ne-au fost relevate și revelate cu multă știință și curată conștiință de Sfinția sa (Pr. Oancea n.n.). Impresiile puternice culese din Sibiu ne vor însoți pentru multă vreme și vor constitui un îndemn la revenirea și reflectare pentru toți cei ce prețuiesc după cuvîntă asemenea comori, opera geniului popular românesc.“

■ **Vineri, 25 aprilie 1986**, I. P. S. Sa a primit vizita d-lui Dr. Reinhard Brakhage de la Diakonisches Werk (R.F. Germania), cu care a avut o convorbire cu caracter ecumenic.

■ **Miercuri, 30 aprilie 1986**, Maureen Mkglasshan, consilier la ambasada engleză din București, împreună cu noul capelan anglican de la această ambasadă, au vizitat Centrul mitropolitan din Sibiu, fiind primiți totodată de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

■ **Tot miercuri, 30 aprilie 1986**, în marea sală din noua clădire de la Centrul mitropolitan din Sibiu și în prezența tuturor angajaților, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezentat pe noul consilier economic, în persoana P. C. Pr. Constantin Mitea de la parohia Sibiului-Iosefin, cărui i s-a arătat pe scurt sarcinile și îndatoririle în slujba cărora trebuie să-și pună toată puterea de muncă.

Mulțumind pentru încrederea arătată, P. C. cons. C. Mitea a făgăduit că se va strădui să-și împlinească „din strajă dîmneții pînă seara“ munca de mare răspundere care i s-a încredințat.

■ **Izvorul Tămăduirii, vineri**, Săptămîna luminată, este, precum se știe, al doilea hram al Mănăstirii Brincoveanu de la Simbăta de Sus.

I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului fiind plecat la alte îndatoriri, peste hotare, Sf. Liturghie arhierescă a fost săvîrșită de P. S. Arhieru-vicar Gherasim Hunedoreanu, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, de la Centrul mitropolitan din Sibiu aflîndu-se P. C. vicar D. Dan, P. C. cons. Gh. Papuc și P. C. secretar I. Galea.

La priceasă a predicat P. Cuv. Ierom. Teofil Părăian, care a zăbovit asupra bucuriei Învierii Domnului și înțelesului praznicului.

După Sf. Liturghie, cuvînt de salut în numele protopopiatului Făgăraș a rostit P. C. prot. Romul Zaharie (Făgăraș).

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Arhieru-vicar Gherasim Hunedoreanu, care a mulțumit I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului pentru încredințarea ce i s-a dat de a participa la acest hram mănăstiresc, a cărui binecuvîntare a împărțit-o obștei prezente, preoți și credincioși deopotrivă.

În continuare, Prea Sfinția Sa a adus în atenția ascultătorilor momente semnificative legate de Învieria Domnului și învierea noastră, cit și chemarea pe care acest mare Praznic ne-o face de a „ne curăți simțirile“, de a ne înnoi mereu viața.

P. Cuv. Arhim. V. Tohăneanu, starețul mănăstirii, a mulțumit P. S. Gherasim, precum și credincioșilor pentru dragostea cu care au venit să cîntească amintirea voievodului-cititor C. Brincoveanu.

S-a săvîrșit apoi sfințirea apei, precum și îndătinatul Maslu de obște.

## CLUJ

■ În ziua de sîmbătă, 31 mai a.c., la orele 10, s-a oficiat în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, slujba parastasului pentru odihna sufletului mitropolitului Nicolae Colan, fost episcop al eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului timp de peste două decenii, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la data la care adormitul în Domnul a primit hirotonia în treapta de episcop în catedrala mitropolitană din Sibiu. Organizarea acestei slujbe s-a făcut din partea familiei defunctului mitropolit.

Slujba parastasului a fost oficiată de către P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurat de un sobor de preoți și de credincioși.

La sfîrșitul slujbei parastasului, a rostit un cuvînt de panegirizare P. C. Arhidiacon Dr. Ioan Zăgrean, care, într-o succintă dar cuprinzătoare expunere, a înfățișat personalitatea defunctului mitropolit, insistînd îndeosebi asupra realizărilor ierarhului de pioasă amintire, din timpul în care a pîstorit reînviata episcopie a lui Ștefan, cel Mare. Amintind principalele realizări ale regretatului ierarh în domeniul vieții materiale și spirituale ale păstoriților din eparhia pe care a condus-o, din care n-a lipsit valoroasa traducere a Noului Testament, P. C. Sa și-a încheiat cuvîntul, subliniind că prin oficierea acestui parastas, nu numai familia sa, ci și toți cei ce l-au cunoscut și prețuit pe adormitul în Domnul Ierarh, își îndeplinesc o pioasă datorie de conștiință față de acela care a ridicat prestigiul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului nu numai prin înfățișarea sale pe plan spiritual și material, ci și prin recunoașterea vredniciei sale de către cel mai înalt for de cultură al Patriei noastre, Academia Română, care l-a învrednicit cu calitatea de membru activ al ei.

La sfîrșitul solemnității, într-o atmosferă de reculegere sufletească, elevii Seminarului Teologic au intonat „Veșnica pomenire“.

■ În aceeași zi de sîmbătă, 31 mai a.c., la orele 16, s-a oficiat în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca parastasul de un an de la moartea regretatului Preot-Professor Dr. Isidor Todoran, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Slujba parastasului a fost oficiată de un sobor de preoți și diaconi. Au fost prezenți reprezentanți ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu în frunte cu Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului.

## ALBA IULIA

■ **Miercuri, 23 aprilie**, sîrbătorea Sf. Mc. Gheorghe, P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie la Schitul Ațteia.

■ **Joi, 24 aprilie**, praznicul Sf. Ierarh Iosif și Sava, mitropolitii Transilvaniei a fost săvîrșit după rînduială în catedrala episcopală prin oficierea îndătinatelor slujbe

cu participarea P. S. Sale și a preoților din oraș.

■ **Duminică, 27 aprilie**, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica „Buna Vestire“ din parohia Alba Iulia-Centrul și a hirotonit întru diacon pe tânărul ipodiakon Filimon Ioan. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură legat de praznicul Floriilor și a îndrumat părințele pe credincioși să se preocupe în continuare de înzestrarea și înfrumusețarea importantei și istorice biserici din Centru, unde au pîstorit vrednicii protopopi: Nicolae Rațiu — duhovnicul lui Horea, Nicolae Ivan ajuns episcopul Clujului, Ioan Teculescu, Alexandru Babe și alții.

■ **Luni, 5 mai**, a doua zi de Paști, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Blaj, cînd a hirotonit întru preot pe C. diac. Ioan Filimon, pentru parohia Ciumbrod, prot. Aiud și întru diacon pe candidatul la preoție Victor Barb, a rostit un cuvînt de învățătură.

■ **Vineri, 9 mai** — Izvorul Tămăduirii — P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie la mănăstirea Rîmeț cu prilejul hramului. P. S. Sa a adresat credincioșilor prezenți, cuvînt de învățătură.

■ **Duminică, 11 mai**, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Tg. Mureș robind un cuvînt de învățătură. În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diac. Victor Barb pentru parohia Cornești, prot. Sighisoara.

■ **Duminică, 18 mai**, P. S. Episcop Emilian a făcut vizite pastorale în parohiile Șibot și Balomir asistînd la Sf. Liturghie și întîlnindu-se cu credincioșii.

■ **Miercuri, 21 mai**, sîrbătorea Sf. Împărăie Constantin și Elena, P. S. Sa a participat seara la vecernie și a oficiat a doua zi Sf. Liturghie cu prilejul hramului Schitului Ațteia. În fața credincioșilor prezenți P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură subliniind pe lingă importanța praznicului, rolul istoric pe care l-a avut Schitul Ațteia și Sf. Sofronie de la Ciocira în păstrarea credinței strămoșești, în afirmarea ființei noastre naționale.

■ **În cursul lunii mai** s-a desfășurat în cele opt protopopiate ale Eparhiei, cea de-a doua Conferință preotească din acest an. P. S. Sa a prezidat conferințele de la protopopiatele Tg. Mureș, Sighisoara, Aiud și Alba Iulia. La celelalte conferințe au participat delegații ai Centrului Eparhial.

## ORADEA

■ **La 6 aprilie 1986**, în cea de-a treia Duminică din Postul Mare, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit Sf. Liturghie în Biserica parohială din Alparea, prot. Oradea, ținînd un ziditor cuvînt de învățătură, în care a lăudat frumusețea cîntării în comun și s-a bucurat de roadele duhovnicești și gospodărești din ultimii doi ani, de cînd păstorește noul preot, Florian Blaga.

■ În cea de-a patra Duminică din Postul Mare, în 13 aprilie 1986, ierarhul a poposit în mijlocul bunilor credincioși din parohia Oradea-Vii (cartierul C.F.R.), în a căror biserică, exemplar îngrijită, prin hîrnicia paroh Gheorghe Nemeș, ajutat de părințele împreună-slujitor Dumitru Meghesan, a săvîrșit Sf. Liturghie. În amplul cuvînt de învățătură, arhipăstorul a menționat că la fiecare vizitație canonică în această parohie constată un vizibil progres în viața religioasă a credincioșilor și în buna îngrijire a sîntului locaș, pentru care l-a felicitat pe cei doi păstori suferitești, pe membrii Consiliului și Comitetului parohial, ca și pe credincioși.

■ **La data de 20 aprilie 1986**, în cea de-a cincea Duminică din Postul Mare, Ierarhul a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica din parohia Hîdișel de Sus, prot. Oradea, ținînd un edificator cuvînt de învățătură, în care și-a arătat satisfacția despre începutul pictării bisericii, care se va termina în acest an, felicitîndu-i pe credincioși și pe preotul paroh Constantin Croitoru, pe care l-a distins cu rangul de *iconom*. În cadrul Sf. Liturghii, licențiatul în teologie Bonea Ioan a fost hirotonit întru diacon.

■ **Între 11—28 martie 1986**, s-au desfășurat la centrele protopopiești lucrările conferințelor pastoral-misionare ale preoților din eparhie, dezbătînd tema: *Dragostea față de vatra străbună, trăsătură de seamă a adevărului patriotism. Respectarea legilor, cinstea și corectitudinea, trăsături esențiale ale clerului și credincioșilor Bisericii noastre*. P. S. Episcop Vasile a participat la lucrările de la protopopiatele Oradea, Beius, Marghita, Zalău și Șimleul Silvaniei. La celelalte protopopiate, lucrările au fost conduse de delegații de la Centrul eparhial.

■ **Între 8—11 aprilie 1986**, s-au ținut la sedile celor șapte protopopiate din eparhie ședințele conferințelor administrative cu preoții din respectivele protopopiate, tratîndu-se tema: *Respectarea de către preoți a disciplinei în construcții și reparații, potrivit legilor în vigoare*. Ședințele au fost conduse de delegații de la Centrul eparhial. Ambele conferințe s-au bucurat de un real succes avînd un puternic ecou în sufletele preoților, întru aplicarea concluziilor desprinse din cele două teme.

■ **Binecuvîntări de biserică**. De Duminica Tomii (11 mai 1986), P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Aștileu, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară din ultimii ani. În cuvîntul de învățătură, chiriarhul a felicitat pe credincioși și pe membrii Consiliului parohial, precum și pe harnicul lor păstor sufletesc, preotul Dumitru Popovici, înmîinînd acestuia și epistolierul scrisori de apreciere și felicitare. Cu acest prilej, ierarhul a vizitat și biserica din filia acestei parohii, *Peștere*, în curs de pictare și alte lucrări de înnoire.

■ **Conferințe preotești**. Între 12 și 20 mai 1986, s-au ținut la centrele protopopiești lucrările celei de-a doua conferințe pastoral-misionare cu preoții din eparhie, tratîndu-se tema: *Pastorația cu prilejul săvîrșirii Sf. Taine și a ierurgiilor*. La lucrările de la protopopiatele Oradea, Beius, Satu Mare și Carei a participat și P. S. Episcop Vasile, iar la celelalte protopopiate ședințele au fost conduse de delegații de la Centrul eparhial. Pe marginea referatelor, un mare număr de preoți au participat la discuții, făcînd completări și sublinieri judicioase.

■ **Duminică, 18 mai 1986**, ierarhul s-a aflat în mijlocul credincioșilor din parohia *Apateu*, prot. Satu Mare, binecuvîntîndu-le biserica, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară în anii 1985—1986, după ce în 16 martie 1986 le-a sfințit biserica din filia *Corod*. P. S. Sa a ținut un ziditor cuvînt de învățătură, în care a lăudat hîrnicia vrednicului preot Ioan Iederan, hîrnicia membrilor Consiliului parohial și profundul spirit de sacrificiu al credincioșilor, foarte puțini la număr, dar tari în credință lor. Ierarhul a înmînat scrisori de apreciere membrilor Consiliului parohial și protopopiatului, acestuia acordîndu-i și rangul de *iconom*. De asemenea, a adus laude corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului“ din Satu Mare, care a dat răspunsuri liturgice. Au participat și preotul reformat Petkes Gheorghe din *Apateu* și preotul reformat Sipos Andrei din *Corod*.

În după-amiaza aceleiași duminici, ierarhul a săvîrșit vecernia în biserica din parohia *Culciu Mare*, prot. Satu Mare (păstoria de preotul Cornel Pop), unde de asemenea a ținut cuvînt de învățătură, bucurîndu-se de hotărîrea credincioșilor de a-și picta biserica, așa cum au promis și credincioșii din filia *Culciu Mic*, a căror biserică a fost vizitată în aceeași zi, ca și biserica din filia *Păulești* (a parohiei *Amăți*), păstoria de preotul Vasile Chiorean. În după-amiaza zilei de 19 mai 1986, ierarhul a vizitat bisericile din *Odoreu* (preot Gheorghe Dragomir), *Lunca Potului*, *Potău* (preot Ioan Roman) și din *Medieșul Aurit*, prot. Satu Mare (preot Gheorghe Alex. Chiș), în curs de înnoire și unde s-a zidit în ultimii ani o frumoasă casă parohială.

## Semnalăm... Semnalăm...

■ **Mihai Vlășie a intrat în literatură pe poarta cea mare, de bufină cu o carte bună, în care se întilnesc harul povestirii, de știința dozării metaforei și, mai ales, cu știința de a-l îmbrățișa pe cititor cu mîinile calde ale cuvintelor, în așa fel încît acesta, cînd ultimul cuvînt și-a stins lumina, mai rămîne încă multă vreme prins în mreaja încîntării.**

Cartea se cheamă „Smochinul neroditor“ (Cartea Românească, București, 1986, 132 p.), dar povestirile din ea au gust și miros de smochine proaspete. Mihai Vlășie a evitat cu finețe și măiestrie cîteva poteci care l-ar fi putut îmbia spre îngroșări facile, mai ales în prima povestire, în care își rememorează viața de seminar din Buzăul de acum un sfert de secol. Chiar cînd încearcă vizibil să și le stăvilească, nostalgia copilăriei invadează paginile povestirii, în tonuri abia supuse controlului. Portretul profesorului Trifănescu e antologic, iar cel al prea cuviosului Agaton, pedagogul „ghimizdrocilor“, e alcătuit din carne, culoare și suflor de om viu. Nici nu e nevoie să și-l imaginezi. Îl vezi, îi citești sufletul frumos, cam rustic, autorul reușind să schițeze trăsăturile cu necăutată măiestrie, și să-i confere o firească autenticitate. „Era un călugăr blînd și bun, fără viclesuguri, ochii lui zimbeau mereu și era gata să izbucnească în ris din te miri ce, îndesîndu-și capul între umeri și sălîndu-l ca rățoii“. Cînd a dat prima zăpădă și copiii și-au topit sufletele în colinde, aducîndu-și aminte de satele și casele lor, „călugărul se înduioșă, gata să-i dea lacrimile și, în loc de dojană, cum intră în dormitor ridică mîinile: — Ninge frățiile voastre, ninge! strigă el, de parcă pentru a ne aduce această veste urcase scările gișînd, cu limba bocancilor zădîndu-se în afară și călcînd pe șireturi. — Așa frățiile voastre, așa! Dați slavă... Cînta-voi Dumnezeuului meu pînă ce voi fi! Așa, frățiile voastre, colinde, colinde!“ (p. 35).

Mihai Vlășie a pășit în templu cu dreptul!

■ **Pr. prof. Ioan G. Coman scrie un elogiu lui Vasile Pârvan** (Mitropolia Banatului, XXXV, 1—2, 1985, p. 83—89) demn de statura uriașă a acestuia. Scoate în evidență erudiția, adîncimea și, mai ales, „frumusețea gravă“ a lecțiilor sale. Precum a fost Pârvan pentru elevii săi, tot astfel a fost și Ioan G. Coman pentru mulți dintre noi.

Vasile Pârvan a arătat mai mult ca oricare altul, că istoricul nu-i este indiferentă limba în care scrie și vorbește, și că despre orice se poate scrie frumos. Stilul poate adesea scoate la suprafață, mai mult decît instrumentele arheologului, relieful și culorile care pot reînsoții epoci moarte de mult. Pârvan a transformat arheologia în artă, storcînd din pietre apă vie, în stare să readucă la viață oameni și popoare cu toate gândurile lor, cu toate aspirațiile lor, cu talentele și geniul lor, cu dorințele și speranțele lor, cu tot ceea ce alcătuia ființa lor specifică, bine diferențiată de a altora. Așa, din pietrele acuse sub pămîntul nostru, a scos la iveală tainele trecutului românesc, roman, dacic și tracic, cum n-a mai făcut-o nimeni pînă la dînsul. El a făcut pietrele nu numai să vorbească prin inscripțiile lor, ci a pătruns dincolo de acestea, în sufletul lor, silîndu-le să dezvăluie tot ce ascundeau printr-un pact firesc cu uitarea.

Vasile Pârvan a adevărat unul din magistrii spiritualității românești, cercetate pînă la virful celor mai adînci rădăcini. Geniul elen și roman, frumusețea formei și eleganța cuvîntului luată la întrecere cu profunzimea sensurilor, au cunoscut prin Vasile Pârvan, la noi, o a doua viață și, poate, ultima. De la Pârvan se poate învăța cum se face un istoric, dar mai ales cum se face un Om. Căci el a pus întotdeauna semnul egalității între aceste două valori, și tocmai aceasta a fost surprinzătoarea lui noutate.

■ **Mereu pe șantierul literelor, Ioana Postelnicu a mai scris o carte frumoasă: SEVA DIN ADÎNCURI** (ed. Minerva, București, 1985, 494 p). Carte de mărturisire, deci de întoarcere în adîncurile ființei sale. Spune sub patrațirul opiniei publice tot ceea ce mintea și ochiul ei de mare scriitoare au văzut și au simțit în întîlnirile cu oamenii, cu lumile pămîntului, cu frumusețea și cu urîtul, cu înfelepciunea și cu prostia, comparația cu frumosul de acasă simțindu-se și atunci cînd pare a nu fi urmărită cu tot dinadinsul. Nu numai fiindcă, precum orice carte de mărturisire se citește ușor și cu interes, trebuie citită cartea Ioanei Postelnicu, ci și pentru că e bine scrisă, dovedindu-se o vlaștină prin stilul înconfundabil cu care ne-a obișnuit în Plecare și Întoarcerea vlașinilor.

■ **Vasile Popeangă** (cu o postfață de Nadia Niculescu) a adunat într-un volum studii și articole de Onisifor Ghiu, din perioada 1904—1914, sub titlul: *NU DIN PARTEA ACEEA* (ed. Eminescu, 1985, 423 p.). Titlul îi aparține chiar lui Onisifor Ghiu, în fruntea unui articol din „Tribuna“, din anul 1911.

Cine citește cartea își poate alcătui o imagine fidelă și largă asupra acestui deceniu zbuciumat din epoca dualismului, cînd a apărut legea Apponyi, împotriva școlilor românești și a limbii românești de predare în ele și cînd Ștefan Tisza și-a desfășurat toată capacitatea sa diplomatică și politică spre a-i înșela pe români cu o „împăcare“ prin care voia să le ia totul, oferînd în schimb dreptul românilor de a se maghiariza! Onisifor Ghiu a fost la acea vreme, folosînd presa, alături de alții, dar nu mai mic printre cei mari, organul conștiinței românești și stegar al drepturilor, al demnității și al speranței lor.

■ **Pr. Dr. Ștefan Slevoacă a tipărit un nou volum de predici** intitulat „Facții pentru dreapta credință“, în editura Episcopiei Buzăului. Împărțită în cinci părți: 1. Pentru pacea a toată lumea; 2. În slujba dreptei credințe; 3. În apărarea vieții morale; 4. Treptele desăvîrșirii creștine și 5. Familia creștină, cartea poate fi un prețios ajutor pentru preoții noștri în pastorație. O recomandăm cu căldură.

■ **În Franța s-a publicat Jurnalul (1889—1939) abatelui Mugnier**, prieten de o viață cu Martha Bibescu. Biografia acestui abate se poate completa ideal prin cele trei volume de corespondență — „d'une singulière profondeur“ — dintre el și Martha Bibescu, publicate în 1957 (La vie d'une amitié, Plon). Scritoarea, — „une femme de lettre infatigable“ — îl numea „mon cher oncle“. Era un pacifist convins. Cînd s-a declarat războiul din 1914—1918 a scris: „Dacă aș fi papă, mi-aș pune veșmintele sacerdotale și m-aș arunca între cele două tabere ca să fiu omorît“. Abatele a murit totuși de moarte bună la 1 martie 1944. Martha Bibescu a scris atunci că știrea morții sale a fost prima mîhnire pe care acesta i-a cauzat-o în îndelunga lor prietenie.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, Diac. Ezechiel Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA“ — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.